

Uvodnik / Introductory note

- Josip Šurjak, odvjetnik i predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb 2
Josip Šurjak, attorney-at-law, president of CBA's Zagreb chapter

Iz HOK-a / From the Croatian Bar Association

- Godišnja skupština Hrvatske odvjetničke komore 4
Croatian Bar Association holds its Annual Meeting
- Godišnja skupština Zaklade Zlatko Crnić 9
Zlatko Crnić Endowment holds its Annual Meeting

Članci i rasprave / Articles and discussions

- Željko Petrišić: Sudska praksa kao izvor prava 10
Željko Petrišić: Jurisprudence as a source of law
- Nives Grubišić Đogić: Direktive EU o obveznom osiguranju od građanske odgovornosti za štete od motornih vozila u praksi suda EU-a 19
Nives Grubišić Đogić: Case law of the Court of Justice of the European Union in respect of EU directives on compulsory insurance against civil liability for damage caused by motor vehicles
- Ivica Crnić: Jesu li žrtve štetnih događaja građani drugog reda? 33
Ivica Crnić: Are tort victims second class citizens?
- Biljana Kostadinov: Granice slobode izražavanja u izvanrednim stanjima 39
Biljana Kostadinov: The scope of freedom of expression in emergency situations

Engleski za odvjetnike / English for lawyers

- Kolokacije u jeziku prava: Ujedinjeno Kraljevstvo možda odlazi, ali engleski ostaje 44
Collocations in the language of law: UK may leave, but the English language remains

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for lawyers

- Zarez u jeziku prava (1) 46
The use of commas in legal writing

Prisege / Oaths

- Prisege 15. lipnja 48
Oaths taken on 15 June
- Prisege 6. srpnja 50
Oaths taken on 6 July

In memoriam / Obituaries

- Tatjana Brkić, Miroslav Zenić 51
- Tomislav Mašić, Hrvoj Mišetić, Stjepan Bićan 52

Poštovane kolegice i kolege, uvaženi čitatelji,

Piše:

Josip Šurjak,

odvjetnik
i predsjednik
Odvjetničkog zbora
Zagreb

„Što hoće pravi odvjetnici?“ pita se kolega Ivo Politeo u uvodniku ovog istog časopisa u rujnu 1940. godine, postavljajući i niz drugih pitanja, te ujedno dajući odgovore na ta ista pitanja i pojašnjavajući tadašnju pravnu i društvenu zbilju. I mi se u današnjem vremenu imamo pravo isto pitati: što hoćemo ili što smo? Jesmo li odvjetnici, ili smo postali trgovci, jesmo li moćni na temelju posebnih znanja, jesmo li samo prodavatelji usluga, ili smo nešto treće? Odgovore nam nudi svakodnevica, posebno uzimajući u obzir **egzistencijalne aspekte** naše struke. Vremena za nepotrebne sofizme nemamo, odrađujemo dnevne zadatke, onoliko koliko ih svatko od nas sam sebi priredi. Nitko nam ništa ne daruje na pladnju. Za sav se posao izborimo sami i odrađujemo ga sami ili s kolegama u uredu. Način na koji živimo, predstavlja našu advokaturu. Jer odvjetništvo je naš život koji nas određuje, koji volimo i od kojeg nema ljepšeg zanimanja.

Odvjetništvo kao institucija, sustav javne vlasti ne košta nikakvih ulaganja, sami se obrazujemo, sami financiramo, unutar Komore i odvjetništva sami educiramo vježbenike, sami se i discipliniramo u sklopu zadanih nadležnosti. Štoviše, mi kao profesija državi kao ustroju, a time izravno i društvu, pomažemo da kroz naše izjavljene pravne lijekove upozna svu iskrivljenost svojih pravnih stavova, te sve svoje pravne zablude.

Nefunkcionalna država lakonski nalazi krivca u odvjetništvu, objašnjavajući adresatima pravne norme kako navodno; centralna i/ili lokalna država čine sve za dobrobit društva, ali da su pritom većinom odvjetnici krivi za neučinkovitosti svih vrsta. Naprotiv, znamo iz prakse da su upravo odvjetnici temelj obrane pravičnosti, ali i **motivatori funkcionalnosti**, jer je puno lakše ostvarivati učinkovitost pravosudnog sustava ako se odvjetnicima omogućiti ravnopravnost u kreiranju pravne podloge sustava. Dokle god je stav javnog sektora prema odvjetništvu negativan, neće biti funkcionalne države, niti zdravog društva. Odvjetništvo je najvažniji čimbenik pravosuđa, jer je upravo

neovisnost odvjetništva najsigurnija poluga za neovisnost pravosuđa u cjelini. A neovisnost pravosuđa temelj je funkcionalne države. I konačno, samo funkcionalna država stvara **zrelo društvo**.

A kad smo se dotakli zrelog društva, neovisnost odvjetništva, uz samostalnost, posebno danas treba obraniti od političke države ili štoviše od **ideološke države**. Uspostava je takve obrambene crte potrebna, jer su skrivene moduli uplitanja raznovrsniji. Iz političke je svakodnevica jasno da stratezi ideologija nastoje zauzeti institucije, a HOK je upravo institucija koja koristi stvaranju **pravičnog društva** i funkcionalne države. Ako dopustimo ideološku inficiranost institucija HOK-a, oslabjet ćemo društveni imunitet, te će time biti utrt put dogmi, koja može biti tumor na zdravom tkivu društva.

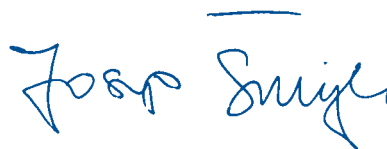
Kad promotrimo karakteristike pravosuđa od uspostave Republike Hrvatske do danas, posve je razvidno da je neovisnost odvjetništva jedina stalna karakteristika pravosuđa. Sve je drugo podložno mijenjanju, vrlo često potpuno nepotrebno. Jedina odrednica koja je dalekosežnija od reda, jest **kontinuitet reda**.

U prethodnim razdobljima u kojima su se događale društvene promjene, pa tako i promjene titulara vlasništva, sve naše izvršne vlasti, a posebno one na najvišoj razini, imale su potrebu angažirati inozemna odvjetnička društva i inozemne odvjetničke urede, radi dubinskih analiza, davanja pravnih mišljenja i pružanja nekih vrsta pravnih pomoći u Republici Hrvatskoj. Time su izražavale **nepovjerenje** u vlastiti sustav, pa čak i nepovjerenje u sebe same. Bogata društva temelje se na povjerenju. Ne postoji ni jedno bogato društvo u kojemu nisu izgrađeni odnosi povjerenja, no ovdje se ne smatra da su novac ili moć mjerilo bogatstva. Mjerilo su društveni odnosi, kada su državljani jedne zemlje siti društvenih odnosa. Nitko ne poznaje naš pravosudno-gospodarski sustav bolje od hrvatskih odvjetnika. Nitko nije dublje u našoj gospodarskoj svakodnevici od odvjetnika, i upravo zato pružanje pravne

pomoći u Republici Hrvatskoj nitko ne može obavljati bolje od odvjetnika iz Hrvatske. Davanje **povjerenja** domicilnim odvjetnicima, stvar je zdravog razuma, i zato nema potrebe za štetne pokuse.

Upravo na tom tragu nužno je jačati instituciju Hrvatske odvjetničke komore, koja je štit od nepameti izvršnih vlasti, nefunkcionalne države i bizarnosti sustava. Ovom je prilikom zgodno prisjetiti se razdoblja od 21. listopada 2008. do 22. travnja 2009. godine, kada je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, kada se u cijelom tom razdoblju, zbog samovolje tadašnje vlade, nitko nije mogao upisati u imenike HOK-a. Naime, HOK je višekratno upozoravao radne skupine i Vladu na nedosljednosti donesenih normi, i na loša nomotehnička rješenja ZID-a, ali se oni na to nisu osvrtni, dok nisu izazvali predmetnu situaciju.

Zbog toga je razvidno da je i danas tekst kolege Politea, naveden na početku ovog članka, vrlo aktualan i primjenjiv na današnje odvjetničko okruženje. Većina socioloških nedoumica koje je kolega tada opisivao, nažalost, i dandanas postoje. Isto tako, samostalnost i neovisnost odvjetništva, jednom riječju **sloboda** , i dalje je u samom meritumu našeg zvanja. Te odrednice su bitne pretpostavke za cjelovito i potpuno pružanje pravne pomoći svakome. Naša je Komora uvijek bila predvodnik napretka u društvu i brinula se o javnom dobru kroz zaštitu prava pojedinca. Upravo to čini i danas, te su zato svi odvjetnici pozvani sudjelovati u tom procesu.

ODVJETNIK 7-8/2016.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 7 - 8 2016., god. 89.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 7 - 8 2016, annual file 89

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeva 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Mladen Klasić, Maroje Matana, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Leo Andreis, Marijan Hanžeković, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Igor Hrabar, mr. Šime Pavlović, Ivica Crnić, Mario Janković, Boris Jukić, dr. sc. Atila Čokolić – odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac, Mirko Janković.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Godišnja skupština Hrvatske

Radno predsjedništvo s lijeva na desno: odvjetnik i predsjednik Odvjetničkog zbora Požega Marijan Bruketa, odvjetnica i glavni tajnik HOK-a Ingrid Mohorovičić - Gjanković, odvjetnik i predsjednik HOK-a Robert Travaš, odvjetnica Sandra Ivić i odvjetnik i predsjednik Odvjetničkog zbora Dubrovnik Denis Orlić.

Piše:
Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Hrvatska odvjetnička komora održala je 9. srpnja 2016. godine redovnu godišnju Skupštinu, na kojoj su, uz goste, sudjelovali izabrani delegati svih odvjetničkih zborova na području Republike Hrvatske.

Nakon pozdravnih riječi, predsjednik HOK-a Robert Travaš u detaljnom je izvješću govorio o svemu što je učinjeno tijekom proteklih godinu dana: od odnosa s Europskom komisijom i primjenom prava EU-a u odnosu na odvjetništvo, do suradnje s pravosudnim tijelima i tijelima vlasti, sudjelovanja u radnim tijelima kod donošenja, izmjena ili dopuna zakona, pa do unapređenja odvjetništva i unutarnje organizacije Komore.

“U proteklom razdoblju najviše napora uložili smo u argumentiranu borbu protiv posljedica koje ima hrvatsko odvjetništvo nakon punopravnog članstva RH u EU i novih pritisaka Europske komisije u vezi primjene Direktive o uslugama”, kazao je na početku svog govora Travaš, dodajući da Upravni i Izvršni odbor, te on osobno, ulažu sve napore da očuvaju temelje odvjetništva “kakovog poznajemo i prakticiramo.”

HOK u toj stalnoj borbi argumentirano objašnjava raznim državnim tijelima i institucijama da stavovi Europske komisije u vezi s primjenom Direktive o uslugama ukazuju na potpuno nerazumijevanje temelja odvjetničke profesije i načina obavljanja odvjetništva u Hrvatskoj, a u tome ima “podršku ili bar razumijevanje Ministarstva pravosuđa”, iako je nadležni koordinator Ministarstvo gospodarstva.

Stajališta HOK-a da odvjetništvo nije gospodarska djelatnost potvrdio je i Visoki trgovački sud RH, kazao je Travaš nabrojivši i brojna područja u kojima se pokušalo zadirati u same temelje organiziranog i neovisnog odvjetništva u Hrvatskoj (npr. obvezno članstvo u Komori, članarina, postojanje Tarife i dr.). Od svega toga, nastavio je, ostala su tri sporna pitanja, a to su propisani minimumi odvjetničke nagrade u Tarifi, pravo odvjetnika da ima samo jedan odvjetnički ured na teritoriju RH i liberalizacija reklamiranja odnosno oglašavanja odvjetnika. Predstavnicima HOK-a održali su na tu temu brojne sastanke s predstavnicima vlasti (posebice s ministarstva pravosuđa i gospodarstva) i institucija.

odvjetničke komore

Hrvatski odvjetnici svojoj državi i građanima daju mnogo, istaknuo je predsjednik Komore nabrojivši ono najvažnije: zapošljavanje, edukaciju, besplatnu pravnu pomoć, kvalitetno pružanje pravne pomoći, dobro organiziranu i uređenu službu i besplatno sudjelovanje u radnim grupama za izradu prijedloga izmjena i dopuna zakona u kojima se znanje i vrijeme odvjetnika stavlja na raspolaganje državi na opće dobro. Hrvatsko odvjetništvo, s druge strane, od države dobiva nerazumijevanje uloge i položaja odvjetništva u društvu, probleme kod iznošenje argumenta i stavova, pogrešnu percepciju u javnosti o odvjetnicima i njihovoj ulozi, te prijedloge kojima se stalno smanjuje djelokrug poslova odvjetnika, kao i zakonska rješenja koja odražavaju nepovjerenje u odvjetništvo.

“Iz svega navedenog, čini mi se da postoji velika neuravnoteženost između onoga što dajemo državi i hrvatskom društvu i onog što dobivamo za uzvrat. Ne tražimo da nas se voli nego da nas se poštuje. Tako je svuda u razvijenom svijetu, ne vole odvjetnike ali ih poštuju i poštuju ono što rade, jer znaju da bez odvjetnika nema stručne i neovisne zaštite prava građana”, istaknuo je Travaš.

Predstavnici HOK-a sudjelovali su u radnim grupama, pri čemu su se suočavali s nizom problema, pa tako npr. “prijedlozi naših kolegica i kolega nisu uvaženi ili su uvaženi unutar radne grupe”, konačni prijedlozi zakona dostavljaju se u zadnji čas itd.

“Ako je rok neprimjereno kratak, HOK ne želi sudjelovati u takvom postupku i davati očitovanja samo da bi se moglo reći da je i HOK sudjelovao u izradi nekog prijedloga zakona ili izmjene i dopune zakona”, rekao je i zahvalio svim kolegicama i kolegama “koji su žrtvovali svoje slobodno vrijeme i danima

“Hrvatski odvjetnici svojoj državi i građanima daju mnogo: zapošljavanje, edukaciju, besplatnu pravnu pomoć, kvalitetno pružanje pravne pomoći, dobro organiziranu i uređenu službu i besplatno sudjelovanje u radnim grupama za izradu prijedloga izmjena i dopuna zakona... Hrvatsko odvjetništvo, s druge strane, od države dobiva nerazumijevanje, probleme kod iznošenje argumenta i stavova, pogrešnu percepciju u javnosti te prijedloge kojima se stalno smanjuje djelokrug poslova odvjetnika, kao i zakonska rješenja koja odražavaju nepovjerenje u odvjetništvo. Ne tražimo da nas se voli nego da nas se poštuje. U razvijenom svijetu ne vole odvjetnike ali poštuju ono što rade, jer znaju da bez odvjetnika nema stručne i neovisne zaštite prava građana”, istaknuo je Travaš.

iščitavali nacрте prijedloga izmjena raznih zakona te priredili svoja mišljenja i primjedbe”.

Travaš je govorio i o “vječnom pitanju Tarife”, a naglasio je i da je Komora posebno zadovoljna radom Odvjetničke akademije koja je svojom organizacijom, ne samo predavanja za pravosudne ispите, nego i predavanja o aktualnim temama sa stručnim predavačima, došla do svih odvjetnika u svim zborovima. Ponovo je podsjetio i na to da se sve aktivnosti HOK-a financiraju isključivo i jedino od odvjetničke članarine koja se nije mijenjala punih 20 godina, a podsjetio je i da svi odvjetnici koji sudjeluju u radu Komore i njezinih tijela taj posao obavljaju volonterski i potpuno besplatno.

“Ovim putem ponovo zahvaljujem svim kolegicama i kolegama koji su na bilo koji način sudjelovali i sudjeluju u radu i aktivnostima Komore, kao i svim našim zaposlenicima koji nam pružaju potrebnu administrativnu i stručnu podršku”, zaključio je svoje izvješće predsjednik HOK-a.

Izvještaji o radu tijela HOK-a

Izvještaje o radu podnijeli su i glavni tajnik i blagajnik HOK-a, te predstavnici disciplinskih tijela, i predsjednici Odvjetničke akademije, Centra za mirenje i Udruge odvjetničkih vježbenika.

U izvješću glavnog tajnika HOK-a Ingrid Mohorovičić-Gjanković stoji da je na dan 10. lipnja 2016. u Imenik odvjetnika HOK-a bilo upisano 4.606 odvjetnika, dok je u Imenik odvjetničkih vježbenika HOK-a bilo upisano 1.587 odvjetničkih vježbenika. U Upisniku odvjetničkih društava HOK-a upisana su 254 odvjetnička društva, a u Upisniku zajedničkih odvjetničkih ureda HOK-a upisana su 233 zajednička odvjetnička ureda. U Imeniku stranih odvjetnika upisano je 13 odvjetnika iz zemalja članica Europske unije, i to četiri iz Češke, jedan iz Poljske, jedan iz Austrije, dva iz Italije, dva iz Njemačke, jedan iz Španjolske i dva iz Slovenije.

Hrvatska odvjetnička komora ponosna je na pružanje besplatne pravne pomoći koju osigurava na temelju odredbe članka 21. Za-

kona o odvjetništvu: u vremenu od 4. srpnja 2015. do 10. lipnja 2016. primljeno je 597 molbi, od toga ih se 176 odnosilo na uzdržavanje. Od ukupno broja zaprimljenih molbi u 341 slučaju imenovani su punomoćnici, a odbijeno je 211 molbi. Komora također osigurava besplatnu pravnu pomoć azilantima i romskoj zajednici i to u Međimurskoj, Brodsko-posavskoj i Primorsko-goranskoj županiji, te u Gradu Zagrebu.

Ingrid Mohorović-Gjanković u izvještaju je nabrojila i brojne aktivnosti HOK-a, među ostalima 34. Dan hrvatskih odvjetnika koji je ove godine bio posvećen "Pristupu odvjetničkoj službi", tradicionalne Sportske igre odvjetnika i odvjetničkih vježbenika, Europski dan odvjetnika te sastanak predsjednika odvjetničkih komora Srednje i Istočne Europe, održan u ožujku u Zagrebu.

Izvjешća o radu podnijeli su i Disciplinski sud, Viši disciplinski sud, te Disciplinsko tužiteljstvo Hrvatske odvjetničke komore.

Disciplinski sud je u razdoblju od 4. srpnja 2015. do 9. lipnja 2016. godine zaprimio 157 novih predmeta. U tom izvještajnom razdoblju riješeno je 87 predmeta dok je u dodatnih 38 predmeta rasprava zaključena te su u tijeku izrade presuda. Predsjednik Disciplinskog suda Ante Župić u izvještaju je istaknuo da je "u proteklom mandatu zaprimljen iznimno velik broj predmeta, a isto tako je Disciplinski sud riješio rekordno veliki broj predmeta radeći ažurno i na zavidnoj profesionalnoj razini, te nema nikakvih zaostataka".

Viši disciplinski sud je u razdoblju od 4. srpnja 2015. do 13. lipnja 2016. godine rješavao 47 predmeta. Prema izvještaju predsjednice Višeg disciplinskog suda Ljiljane Jedvaj-Peterlin, "u odnosu na izvješće za Skupštinu održanu 4. srpnja 2015. godine, vidljivo je da u razdoblju od 1. siječnja do 13. lipnja 2016. godine nije došlo do povećanja broja predmeta.

Disciplinsko tužiteljstvo je, izvijestio je Disciplinski tužitelj Alen Jakobović, u izvještajnom je razdoblju – od 4. srpnja 2015. do 9. lipnja 2016. – zaprimilo u rad 724 disciplinske prijave, od čega ih je riješeno 367. Uz to,

U ime sudaca Ustavnog suda Republike Hrvatske, nazočne je pozdravila sutkinja Lovorka Kušan, koja je do izbora na tu dužnost bila odvjetnica. "Pred odvjetnicima se danas, više nego ikada prije, postavlja veliki broj izazova. Nadamo se da ćete uspjeti u očuvanju odvjetničke profesije, onako kako je ona opisana u Ustavu", kazala je Lovorka Kušan.

Gosti na Skupštini bili su i sutkinja Ustavnog suda Ingrid Antičević Marinović, predsjednik Visokog upravnog suda Republike Hrvatske Ante Galić, predsjednik Visokog prekršajnog suda RH Dane Herceg, saborski zastupnik Juro Martinović, predsjednik Zemljišnoknjižnog odjela Općinskog suda u Novom Zagrebu Boris Ljubić, pročelnik Stručne službe gradonačelnika Grada Zagreba Vidoje Bulum, članica Uprave ZG Holdinga Daniela Franić, te Renata Kutija Kušpilić u ime predsjednice Javnobilježničke komore Lucije Popov.

riješeno je još 155 predmeta iz ranijih izvještajnih razdoblja.

Odvjetnička akademija HOK-a organizirala je od 1. srpnja 2015. do 10. lipnja 2016. godine 11 tematskih ciklusa edukacije koji su realizirani u obliku pojedinih edukativnih aktivnosti održanih po odvjetničkim zborovima, a tim je aktivnostima nazočilo 6.658

Skupštinu je vodio predsjednik HOK-a Robert Tra-
vaš, a u radnom predsjedništvu bili su glavni tajnik
HOK-a Ingrid Mohorovičić-Gjanković, odvjetnica iz
Rijeke Sandra Ivić, odvjetnik i predsjednik Odvjet-
ničkog zbora Dubrovnik Denis Orlić i odvjetnik i
predsjednik Odvjetničkog zbora Požega Marijan
Bruketa.

sudionika, izvjestio je predsjednik Odvjet-
ničke akademije HOK-a Mladen Sučević. U
tom razdoblju održana su i dva seminar
za pripremu vježbenika za polaganje pravosud-
nog ispita, a Odvjetnička komora sudjelova-
la je i u pripremi raznih događanja u HOK-
u, poput Europskog dana odvjetnika, Dana
hrvatskih odvjetnika i Konferencije odvjet-
nika i odvjetničkih vježbenika.

Izveštaj Centra za mirenje HOK-a većinom
glasova delegata na Skupštini nije prihvaćen,
a predsjednik HOK-a izvjestio je delegate da
je Upravni odbor dan ranije razriješio člo-
ve Upravnog odbora Centra za mirenje te da
će uputiti poziv članovima-izmiriteljima da
se kandidiraju za novo vodstvo.

Izveštaj o radu Udruge odvjetničkih vjež-
benika podnio je njezin predsjednik Bruno
Mudronja, koji je iznio sve što je Udruga ra-
dila i organizirala za svoje članove u razdo-
blju od 4. srpnja 2015. do 8. lipnja 201. godi-
ne, poput organizacije druženja vježbenika i
rješavanje njihovih problema.

Godišnja skupština Zaklade Zlatko Crnić

Zaklada Zlatko Crnić održala je u lipnju u velikoj dvorani Hrvatskog odvjetničkog doma svoju redovnu XXV. godišnju skupštinu kojoj su nazočili predstavnici suosnivača, članovi, prijatelji i podupiratelji Zaklade.

Skupštinu je otvorio predsjednik Zakladnog vijeća dr. sc. Danko Špoljarić zahvalivši Hrvatskoj odvjetničkoj komori na već tradicionalnom gostoprimstvu. Špoljarić je također zahvalio i svim članovima Zaklade, kao i stipendistima, te pozdravio sve nazočne.

Nakon izbora vodstva Skupštine, tajnica Zaklade Dubravka Burcar izložila je Izvješće o radu Zakladnog vijeća za 2015/2016. godinu te je izvijestila prisutne o proteklom aktivnostima Zaklade. Na Skupštini je predstavljen i godišnji program rada za 2017. godinu. Dubravka Burcar posebno je istaknula da je ove godine dodijeljeno dvanaest stipendija studentima dodiplomskog studija. Za akademsku godinu 2015./2016. nije bilo prijavljenih kandidata u kategoriji postdiplomata.

Izvješće o radu Nadzornog odbora izložio je dr. sc. Marko Petrak, koji je također govorio i o izmjenama i dopunama Pravilnika o financiranju. Kako je objasnio, u praksi se pokazalo da postojeći Pravilnik treba uskladiti s novim potrebama te su unesene manje promjene koje se odnose na dodjelu stipendija. Tako će se sada preciznije rangirati studenti koji će bodove dobivati samo za radove iz pravne struke, a koautorstvo će se bodovati razmjerno broju autora. Manje promjene odnose se i na nagrađivanje na međunarodnim natjecanjima, pa će se tako bodovati nagrade na natjecanjima, a ne sudjelovanje na natjecanjima. Osim toga, rekao je Petrak, ne mogu se dobiti dvostruki bodovi za isto ostvarenje.

Skupština je jednoglasno prihvatila Izvješća ZV-a i NO-a Zaklade za 2015/2016. godinu. U ime Hrvatske odvjetničke komore, nazočne je pozdravio član Upravnog odbora HOK-a Mario Janković. Nakon dovršetka službenog dijela programa, uslijedio je prigodni glazbeni program, a kao i svake godine, domaćin ove skupštine, Hrvatska odvjetnička komora, priredila je i prigodni domjenak.

Piše:

Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Zaklada Zlatko Crnić osnovana je kako bi se na taj način sačuvalo ime i ideje za koje se zalagao Zlatko Crnić. Zlatko Crnić poginuo je u noći 29. rujna 1992. godine u prometnoj nesreći. U trenutku smrti bio je predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Zlatka Crnića krasile su velike sposobnosti: inteligencija, golemo stručno znanje, razboritost, čestitost, silna energija i poslovična radinost. Isticao se i kao pravni pisac, posebno u području radnog prava. Temeljne značajke njegova sudačkog, stvaralačkog i javnog rada bile su savjesnost, temeljitost i točnost.

Sudska praksa kao izvor prava

Piše
Željko Petrišić

odvjetnik
u Zagrebu

Uvod

Svi studenti pravnog fakulteta na početku studija uče o izvorima prava. U udžbeniku "Građansko procesno pravo" (prof. Siniša Triva, prof. Mihajlo Dika, izdanje Narodne novine d. d., Zagreb, studeni 2004. god.) navodi se da sudska praksa nije izvor prava, ali njezino značenje i važnost ogleđa se na sljedeći način: "Čak i u uvjetima iscrpnog reguliranja procesnog prava pisanim pravilima, kreativnoj funkciji sudske prakse ostaje značajna uloga u interpretaciji pravnih pravila. Naročito kad je riječ o tekstovima koji zbog svoje nepotpunosti, nedorečenosti, praznina ili nedosljednog tretiranja određenih pitanja nužno iziskuju stvaralačke doprinose onih koji ih primjenjuju. Snagom svoje uvjerljivosti i autoriteta onih koji stoje iza izraženih stajališta, sudska praksa u mnogim zemljama, pa i u Hrvatskoj, u stanju je da određenom ustaljenom interpretacijom pravnih izvora ostvari realne mogućnosti za njihovu razboritu i adekvatnu primjenu. *Stilus curiae-le style du Palais* – oduvijek je igrao odlučujuću ulogu u oživotvorenju pravne norme."

Sudska praksa

Generacije pravnika proučavaju sudske prakse, skupljaju je, citiraju i ona je postala vodič za čitanje, razumijevanje i primjenu propisa. Prije ere interneta, objavljivana je u raznim časopisima (npr. "Naša zakonitost", "Privreda i pravo") izdavani su godišnji indeksi – pregledi sudske prakse po abecednom i zakonskom

kazalu. Danas je za time prestala potreba, jer koristi se internet i internetske baze podataka (npr. Vrhovnog suda Republike Hrvatske, portal IUS-info i dr.). Na taj način, daleko je pojednostavljeno pretraživanje sudske prakse i praćenje sudskih odluka, što bi trebalo pridonijeti ujednačavanju sudske prakse, te edukaciji mnogih pravnika u čitanju, razumijevanju i primjeni zakonskih propisa.

Dugogodišnjim proučavanjem sudske prakse, u posljednje vrijeme uočava se velika neujednačenost sudskih odluka, kao i njihova, u najmanju ruku iznenađujuća obrazloženja i pravni stavovi. Dosadašnja više-manje ujednačena praksa i pravna stajališta mijenjaju se, zauzimaju se drugi stavovi i pravna tumačenja istih propisa, koji se nisu mijenjali. Ukratko, odlukama suda mijenja se sadržaj propisa, te naoko jasan zakonski tekst postaje sporan. Jer, nekom pravomoćnom sudskom odlukom odlučeno je drugačije, taj propis primjenjen je drugačije nego što glasi, iako se za takvu promjenu sadržaja ne daje valjano pravno ili logično obrazloženje.

Kroz nekoliko pravnih instituta ukazat će se na nejedinstvenost sudske prakse, promjene sadržaja propisa, te na nelogičnost i neprihvatljivost određenih odluka suda. Radi se o pravomoćnim presudama, koje imaju, ili bi mogle imati, znatan utjecan na pravni život u primjeni radnopravnih propisa, dakle, imaju dalekoznačajnu ulogu u kreiranju sadašnje i buduće sudske prakse, čitanju, razumijevanju i primjeni pravnih propisa.

Savjetovanje s radničkim vijećem / sindikalnim povjerenikom

Odredba Zakona o radu kojima je propisana obveza poslodavca da provede postupak savjetovanja s radničkim vijećem, odnosno sa sindikalnim povjerenikom, prije donošenje odluke bitne za položaj radnika, nije se sadržajno mijenjala od donošenja prvog Zakona o radu (čl. 149. Zakona o radu, NN 38/95, 54/95, 65/95, 102/98, 17/01, 82/01, 114/03, 123/03, 142/03, 30/04, 68/05 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske U-I/2766/2003) pa do danas (čl. 150. Zakona o radu, NN 93/2014).

U svakodnevnoj praksi nije bilo nedoumica oko primjene i tumačenja odredbi Zakona o radu o obaveznom savjetovanju s radničkim vijećem. Nikada nije bilo sporno da je savjetovanje obvezno prije donošenja odluke značajne za položaj radnika, posebno prije donošenja odluke o otkazu ugovora o radu. U nizu pravomoćnih presuda, sudovi su zauzeli stav da je propust poslodavca da prije donošenja odluke o otkazu ugovora o radu provede postupak savjetovanja s radničkim vijećem/sindikalnim povjerenikom, razlog za utvrđenje nedopuštenosti takve odluke. Dakle, ako poslodavac prije donošenja odluke o otkazu nije proveo postupak savjetovanja, otkaz je samo zbog toga nedopušten, a sve kako to proizlazi iz ranije odredbe čl. 149. Zakona o radu, odnosno današnje istosadržajne odredbe čl. 150. Zakona o radu (NN 93/14).

•••

Iz sadržaja navedenih zakonskih odredbi proizlazi da je bila obveza tuženika prije donošenja odluke o otkazu ugovora o radu tužiteljice savjetovati se s radničkim vijećem o namjeravanoj odluci o otkazu ugovora o radu tužiteljice s ponudom izmijenjenog ugovora o radu.

U smislu odredbe čl. 152. st. 11. ZR-a, odluka poslodavca donesena protivno odredbama toga zakona o obvezi savjetovanja s radničkim vijećem je ništavna.

(Odluka VSRH Revr 1107/2010-2 od 11. studenoga 2010.)

•••

Ne upuštajući se stoga u ocjenu drugih razloga, pa tako niti opravdanosti razloga za otkaz ugovora o radu, valjan je zaključak nižestupanijskih sudova da otkaz ugovora o radu nije dopušten iz same činjenice što se tuženik nije savjetovao s radničkim vijećem, odnosno sindikalnim povjerenikom, prije donošenja odluke o otkazu, pa je takva odluka ništava i ne proizvodi pravne učinke.

(Odluka VSRH Revr 1801/2010-2 od 5. siječnja 2011.)

•••

Budući da prvotuženik (novi poslodavac) nije izvršio savjetovanje sa sindikalnim povjerenikom prije donošenja sporne odluke o otkazu ugovora o radu tužiteljici, postupio je suprotno odredbi čl. 118. ZR-a i čl. 149. ZR-a. Zbog toga su nižestupanijski sudovi pravilno zaključili da je zbog navedenog razloga predmetna odluka o otkazu ugovora o radu ništavna (čl. 149. st. 12. ZR-a).

(Odluka VSRH Revr 1038/2012-2 / od 26. rujna 2012.)

•••

U revizijskom stupnju sporna je dopuštenost Odluke tuženika o otkazivanju ugovora o radu kojeg je sklopio s tužiteljem, a u svezi toga i je li tuženik (kao poslodavac) postupio u smislu odredaba čl. 149. Zakona o radu (Narodne novine, broj 149/09 – dalje: ZR-a) i prije donošenja Odluke o otkazu ugovora o radu proveo savjetovanje sa sindikalnim povjerenikom.

Radi razrješenja spornog pitanja valja primijeniti:

- odredbu čl. 149. st. 1. ZR-a, prema kojoj: "Prije donošenja odluke važne za položaj radnika, poslodavac se mora savjetovati s radničkim vijećem o namjeravanoj odluci te mora radničkom vijeću dostaviti podatke važne za donošenje odluke i sagledavanje njezinog utjecaja na položaj radnika."

- odredbu čl. 149. st. 3. podstavak 2. ZR-a, prema kojoj se odlukom važnom za položaj

- radnika smatra i odluka o otkazu
- odredbu čl. 149 st. 12. ZR-a, prema kojoj je odluka poslodavca donesena protivno istaknutim odredbama o obvezi savjetovanja s radničkim vijećem ništetna
  - odredbu čl. 152. st. 3. ZR-a, prema kojoj: "Ako kod poslodavca nije utemeljeno radničko vijeće, sindikalni povjerenik preuzima sva prava i obveze radničkog vijeća propisane ovim Zakonom".

U okolnostima konkretnog slučaja, a s obzirom na utvrđenje da kod tuženika, poslodavca tužitelja, nije bilo utemeljeno radničko vijeće – već je funkciju radničkog vijeća obavljao sindikalni povjerenik, tuženik je bio dužan postupiti prema odredbama čl. 149. st. 1. i čl. 152. st. 3. ZR-a, te provesti propisani postupak savjetovanja sa sindikalnim povjerenikom.

Kako tuženik nije proveo istaknuti postupak, odnosno kako se nije savjetovao sa sindikalnim povjerenikom – i postupio je suprotno odredbama čl. 149. st. 1. i čl. 152. st. 3. ZR-a, nižestupanjski sudovi pravilno su primijenili odredbu čl. 149. st. 12. ZR-a i zaključili da je odluka tuženika o otkazu s tužiteljem sklopljenog ugovora o radu ništetna.

(Odluka VSRH Revr 1657/2012-2 / od 15. travnja 2014.)

...

Međutim, u nekoliko novijih pravomoćnih odluka sudova, uočava se drugačije tumačenje i primjena propisa o obveznom savjetovanju s radničkim vijećem/sindikalnim povjerenikom, koje je dijametralno suprotno od zakonskog teksta i dosadašnje jedinstvene sudske prakse.

...

Budući da je razlog donošenja otkaza izmjena koeficijenta plaće tužitelja sukladno odredbi čl. 7 st. 1. Zakona u skladu s navedenom Uredbom vlade RH (a ne nedostatak financijskih sredstava, kako obrazlaže sud prvog stupnja), a riječ je o Zakonu prisilne naravi koji je specijalni za-

kon u odnosu na ZR i zbog toga jačeg pravnog ranga, kojim je suspendirana odredba čl. 149 st. 12. ZR-a vezana za obvezu obraćanja sindikalnom povjereniku, što znači da se pozivom na tu odredbu ne mogu štiti prava tužitelja. (Presuda Županijskog suda u Zagrebu Gžr-352/14 od 21. kolovoza 2014.)

...

Smisao odredaba ZR-a o savjetovanju s radničkim vijećem, odnosno sindikalnim povjerenikom, je zaštita interesa i položaja radnika. U konkretnom slučaju kada isključivo Vladi RH pripada ovlast određivanja koeficijenata za plaće javnih službenika, koji status ima i tužiteljica, povreda navedenih zakonskih odredaba o savjetovanju prije donošenja odluke o otkazu ni na koji način ne može utjecati na prava tužiteljice, jer tuženik kao poslodavac nema mogućnosti isplaćivati plaću tužiteljici prema koeficijentu koji bi bio različit od onog propisanog Uredbom Vlade RH.

Zbog navedenog, propust tuženika da se prije donošenja odluke o otkazu s ponudom izmijenjenog ugovora savjetuje s radničkim vijećem ne čini u konkretnom slučaju odluku ništetnom kako je to zaključio prvostupanjski sud, jer i u situaciji da se i provelo savjetovanje, isti niti na koji način nije mogao utjecati na odluku poslodavca, odnosno na zaštitu interesa i položaja radnika.

(Presuda Županijskog suda u Zagrebu Gžr-1283/14 od 23. rujna 2014.)

...

Novijom sudsom praksom relativizira se institut obaveznog savjetovanja poslodavca s radničkim vijećem, odnosno sindikalnim povjerenikom, i pravnim posljedicama nesavjetovanja. Prema navedenim presudama (a ima ih još veliki broj) sudovi suprotno izričitoj zakonskoj normi i dosadašnjoj sudskoj praksi, zauzimaju stav da nesavjetovanje s radničkim vijećem/sindikalnim povjerenikom nije obvezno, ako ono ne bi imalo utjecaja na zakoni-

tost odluke poslodavca. To znači da će se u svakom budućem sporu moći ocjenjivati bi li savjetovanje s radničkim vijećem utjecalo na zakonitost poslodavčeve odluke, pa ako ne bi, onda bi takva odluka poslodavca bila zakonita. Ako bi se radniku otkazao ugovor o radu bez prethodnog savjetovanja s radničkim vijećem/sindikalnim povjerenikom, onda bi se u sudskom postupku radi utvrđenja nedopuštenosti otkaza moglo raspravljati o tome bi li to savjetovanje utjecalo na zakonitost odluke o otkazu, što do sada nije zabilježeno u sudskoj praksi, i što ne proizlazi iz citiranih propisa o obaveznom savjetovanju prije donošenja odluka poslodavca značajnih za položaj radnika, osobito odluke o otkazu ugovora o radu. Predmet zaštite čl. 149/150. Zakona o radu jest upravo postupak savjetovanja, štiti se pravo predstavnicima radnika da utječu na donošenje odluka poslodavca koje su značajne za položaj radnika, a ne ishod takvog savjetovanja. Uostalom, to proizlazi iz navedenih zakonskih propisa iz kojih je jasno da poslodavac nije vezan mišljenjem i stavom predstavnika radnika, on je samo obavezan omogućiti savjetovanje.

Teško je prihvatiti stav suda da je Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijenta složenosti poslova u javnim službama od 28. veljače 2013. godine jači pravni propis od Zakona o radu, da se radi o specijalnom propisu koji derogira odredbe Zakona o radu koje se odnose na obvezu savjetovanja poslodavca s predstavnicima radnika prije donošenja odluke, uz ostalo o otkazu ugovora o radu. Ne znam kakav bi stav o tom pitanju zauzela pravna znanost, neovisno od toga, teško bi se mogao prihvatiti takav stav suda. I to zbog toga što se ne radi o konkurenciji specijalnih i općih propisa, isto tako niti o konkurenciji viših (jačih) i nižih (slabijih) pravnih propisa. Naime, navedena Uredba je podzakonski propis koji se donosi temeljem Zakona o plaćama u javnim službama (NN, 27/2001, 39/09) kojim se uređuje načela za određivanja plaća u javnim službama, i ti propisi apsolutno nemaju nikakve veze s radnoprav-

nim propisima kojima se reguliraju prava i obveze predstavnika radnika kod poslodavca, posebno obveza poslodavca o obaveznom savjetovanju prije donošenje odluke o otkazu, pa oni ne mogu biti specijalni propisi niti jači propisi, jer se uopće ne odnose na institut obaveznog savjetovanja s radničkim vijećem/sindikalnim povjerenikom u zakonom propisanim slučajevima.

Najnovija citirana sudska praksa *de facto* mijenja sadržaj i doseg pravnog propisa čl. 149/150. Zakona o radu. Sudovi pri primjeni te norme uvode neki oportunistički, i umjesto da primjenjuju Zakon o radu onako kako glasi, kako je to utvrđeno nizom sudskih odluka, oni provode politiku aktualne vlade, dakle političkog tijela – izvršne vlasti, čime se dovodi u pitanje Ustavom uređena trodoba vlasti kao i nezavisnost i samostalnost sudske vlasti.

Alkoholiziranost kao razlog za otkaz

Niz instituta radnog prava primjenjuje se individualno, npr. sud će u svakom pojedinačnom slučaju ocijeniti jesu li nastupile okolnosti koje onemogućavaju nastavak radnog odnosa kod izvanrednog otkaza ugovora o radu, ili pak sudskog raskida i sl. U tom pogledu vrlo su važne sudske odluke, koje bi trebale biti vodilje u primjeni takvih instituta, koje bi praksi trebale dati odgovor na niz situacija u kojima se nađu sudionici radnopravnog odnosa, i koje bi trebalo razrješiti na zadovoljavajući način, a to znači donijeti pravilnu odluku u nastaloj situaciji, koja bi trebala biti očekivana i za radnika i za poslodavca. Nikome nije u interesu vođenje dugotrajnih sudskih postupaka, koji nakon neželjenog završetka mogu izazvati nepremostive poteškoće, kako za poslodavca, tako i za radnika. Što znači za poslodavca koji otkáže pijanom radniku ugovor o radu i izgubi spor nakon sedam ili više godina? U nekim slučajevima i bankrot. Isto se pitanje mora postaviti i pijanom radniku, nakon dugogodišnjeg spora, nakon što je izgubio posao, gubi i parnicu koja mu proizvodi silne troš-

kove, koje neće moći godinama podmiriti. Niže navedena praksa ne daje primjere koje bi se u praksi sa sigurnošću mogli prihvatiti, na temelju koje bi obje ugovorne strane radnog odnosa mogle donijeti pravilne odluke, pravilnim čitanjem i primjenom propisa.

U odnosu na konzumaciju alkohola u niže navedenoj presudi sud zauzima stav da je to osobito teška povreda obveza iz radnog odnosa, te svojim obrazloženjem ulazi u kazne-no pravno područje generalne prevencije.

Kako je alkotestom utvrđeno da je tužitelj dana 23. rujna 2003. godine zatečen na svom radnom mjestu pod utjecajem alkohola, jer mu je utvrđen alkohol u krvi od 0,9‰, te kada se uzme u obzir da se radi o diplomiranom inženjeru šumarstva koji svojim radom i primjerom mora služiti za primjer ostalim radnicima, tada je nasuprot revizijskim razlozima odluka tuženika zakonita, jer se radi o osobito teškoj povredi obveza iz radnog odnosa, te uvažavajući sve ostale okolnosti i interese i tužitelja i tuženika i po ocjeni ovog suda nastavak radnog odnosa nije moguć.”

(Odluka VSRH br. Revr 518/05-2 od 15. veljače 2006. godine)

Suprotno gore navedenom, niže navedena presuda ima mnogo blaži pristup prema alkoholiziranom radniku.

Okolnost da je navedenog dana tužitelj bio pod utjecajem alkohola na radnom mjestu kod tuženika, sama po sebi još ne znači da se radi o osobito teškoj povredi obveze iz radnog odnosa radi koje bi, uz uvažavanje svih okolnosti (npr. dosadašnji rad i ponašanje tužitelja) te interese obiju ugovornih stranaka, nastavak radnog odnosa tužitelja bio nemoguć. Sudovi su utvrdili da je tužitelj dobar radnik, da s njim na poslu u vezi s alkoholom nije bilo problema, da je bolestan, te da ima 33 godine radnog staža.

“Zbog tih utvrđenih okolnosti, sudovi su pravilno ocijenili da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za izvanredni otkaz ugovora o radu tužitelju prema čl. 108. st. 1. ZR-a, pa su pravilno primijenili materijalno pravo kada su prihvatili tužbeni zahtjev tužitelja (čl. 116.

ZR-a i čl. 87. st. 3. ZR-a).

(VSRH Revr 312/2012-2 od 13. lipnja 2012. godine)

Pregledavajući navedene odluke, poslodavac će uvijek biti u dilemi što učiniti s pijanim radnikom. Može li se radniku pod utjecajem alkohola (npr. 2,5 promila) kada se radi o teškom pijanstvu, koje neminovno dovodi do poremećaja u radu, izvanredno otkazati ugovor o radu, iako je to dobar radnik koji godinama radi kod poslodavca, ili će svom inženjeru, kao primjer ostalima, otkazati ugovor jer je bio u pripitom stanju izazvanom nekim sretnim događajem (npr. rođenjem djeteta).

Naknada štete kod sudskog raskida ugovora o radu

Pri sudskom raskidu ugovora o radu, sud može dosuditi radniku naknadu štete u visini od 3 do 18, sada do 8 prosječnih mjesečnih plaća tog radnika isplaćenih u prethodna tri mjeseca (čl. 125 st. 1. Zakona o radu, NN 93/14, čl. 117. st. 1. Zakona o radu, NN 149/09, 61/11, 82/12, 73/13, čl. 116. st.1. Zakona o radu, NN 38/95, 54/95, 65/95, 102/98, 17/01, 82/01, 114/03, 30/04, 137/04, 68/05, Odluka Ustavnog suda RH U-I-2597/03, NN 11/05).

U praksi je sporno dosuđuje li se naknada štete zbog sudskog raskida u bruto ili neto iznosu. Ta dilema postoji godinama, i sudovi do sada nisu iznijeli jedinstveni stav, jedinstvenu primjenu i tumačenje tog instituta. Postoji niz sudskih odluka kojima se radnicima dosuđuje neto iznos, i niz odluka u kojima se dosuđuje bruto iznos. O tom problemu pisano je u više puta (pa tako i u časopisu “Radno pravo”), s njime su upoznati suci, odvjetnici, pravnici zaposleni kod poslodavaca, ali zakonodavac ta saznanja, ta iskustva prakse, očito ne primjenjuje, nego uporno i dalje ostavlja na snazi sporne odredbe zakona, iako je sve te dileme mogao riješiti malom intervencijom, npr. kod donošenja novog Zakona o radu 2014. godine. Kako to nije učinio, u praksi će se pravnici koristiti sudskom praksom koja im više odgovara, pa ako

se zastupa poslodavac, koristit će se sudska praksa kojom se dosuđuju neto iznosi, a ako se zastupa radnik, upotrijebit će se za njega povoljniji bruto iznos.

U sljedećim sudskim odlukama, dosuđen je neto iznos naknade štete kod sudskog raskida:

Slijedom tih okolnosti pravilan je stav suda drugog stupnja da tužiteljici pripada naknada štete u smislu odredbe čl. 123. st. 1. ZR-a u visini osam prosječnih plaća isplaćenih tužiteljici u prethodna tri mjeseca prije prestanka ugovora o radu.

Pri tome zbog navoda revizije valja napomenuti da sud drugog stupnja pravilno ocjenjuje da se potraživanje tužiteljice ne može smatrati naknadom plaće, već se radi o potraživanju s naslova naknade štete, pa tužiteljici pripada iznos koji se bazira na obračunu prema netto plaći isplaćenju tužiteljici, jer tužiteljica ima pravo na naknadu štete temeljem isplaćene plaće, dakle onog iznosa koji se dobije nakon što se odbiju obvezni doprinosi i porezi (ako i ovaj sud u Revr-545/2008 od 11. veljače 2009.).

(Odluka VSRH Revr 419/11-2 od 6. srpnja 2011.)

•••

Suprotno revizijskim navodima sud je pravilno primijenio odredbu čl. 116. st. 1. ZR-a kada je tužiteljici dosudio naknadu štete u visini od deset plaća, jer je cijenio sve okolnosti u dosuđenju ove štete koje propisuje citirana odredba.

Naime, tužiteljica je radila kod tuženika od 1987., a u vrijeme otkaza ugovora imala je 50 godina, te na uzdržavanju jedno punoljetno dijete koje se redovito školovalo, dok je visina utvrđena u neto iznosu prosječne plaće u posljednja tri mjeseca prije otkaza, i iznosila je 8.675,89 kn, pa je stoga pravilno dosuđen ukupan iznos od 86.758,95 kn.

(Revr 1093/2009-2 od 16. rujna 2009.)

Da se naknada štete kod sudskog raskida sudi u bruto iznosu, govore sljedeće odluke: *Odlučujući o zahtjevu tužiteljice za naknadu*

štete koja se dosuđuje u slučaju sudskog raskida ugovora o radu na temelju čl. 116. st. 1. (odnosno čl. 123. st. 1. pročišćenog teksta) ZR-a, sudovi su tužiteljici dosudili primjerenu naknadu te štete u visini četiri bruto plaće, rukovodeći se kriterijima za utvrđivanje visine te štete, kao i odredbom čl. 83. st. 5. (odnosno čl. 90. st. 5. pročišćenog teksta) ZR-a, prema kojem je plaća u smislu ZR-a plaća u bruto iznosu.

(VSRH Revr 1390/2010-2)

•••

Nižestupanjski sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo iz čl. 117. st. 1. ZR-a kada su, cijeneći sve konkretne okolnosti slučaja, tužitelju dosudili naknadu štete u iznosu od pet prosječnih bruto plaća isplaćenih tužitelju u zadnja tri mjeseca prije nezakonitog otkaza ugovora o radu sa zakonskom zateznom kamatom tekućom od 17. svibnja 2010. kao dana prestanka radnog odnosa. Ovaj sud prihvaća da su nižestupanjski sudovi pravilno i primjereno s obzirom na sve okolnosti dosudili tužitelju naknadu štete pri tome imajući u vidu sve konkretne okolnosti slučaja, a posebno činjenicu da je tužitelj kod tuženika bio u radnom odnosu manje od dvije godine.

(VSRH Revr 700/2011-2 od 7. studenoga 2012.)

U parničnom postupku Pr-2825/08 donesena je prvostupanjska presuda kojom je dosuđena naknada štete zbog sudskog raskida u bruto iznosu, u tome dijelu ta presuda ukinuta je rješenjem Županijskog suda u Zagrebu, Gžr-207/09 od 7. travnja 2009. godine sa sljedećim obrazloženjem:

Međutim, iznos naknade štete (čl. 116. st. 1. ZR-a) valjalo je odrediti prema neto, a ne bruto plaći, jer je neto plaća temelj za izračun iznosa naknade štete, dakle onaj iznos plaće koji je zaposleniku isplaćen.

U ponovljenom postupku prvostupanjski sud, uvažavajući uputstva ukidanog rješenja, dosuđuje naknadu štete zbog sudskog raskida u neto iznosu, da bi tu presudu u novom

žalbenom postupku Županijski sud u Zagrebu br. Gžr-35/11 preinačio i dosudio naknadu štete zbog sudskog raskida u bruto iznosu, sa sljedećim obrazloženjem:

Međutim, osnovano prigovara u svojoj žalbi tužitelj, da je u pitanju naknada štete, a ne naknada plaće, te se od dosuđenog iznosa ne odbijaju doprinosi i porezi, radi čega je tužitelju trebalo dosuditi na ima naknade štete 10 prosječnih bruto plaća.

Interesantno je primijetiti da je drugostupanjsku odluku donijelo isto vijeće (izuzevši jednog člana), i to unutar jedne godine.

Poznavajući sudsku praksu, nemoguće je s punom ozbiljnošću odgovoriti na pitanje treba li radniku na ime naknade štete zbog sudskog raskida, isplatiti bruto ili neto iznos štete. Pravni i ekonomski savjetnici mogu iznijeti svoje mišljenje, ali nitko u takvim okolnostima ne može znati i s punom odgovornošću i ozbiljnošću odgovoriti na to pitanje.

Ugovor o radu na određeno vrijeme

U pravnoj praksi mnogo dilema izazivaju ugovaranje rada na određeno vrijeme i pravne posljedice protuzakonitog sklapanja takvog ugovora. U čl. 10. st. 5. Zakon o radu (NN,149/09, 61/11, 82/12, 73/13) propisana je zakonska presumpcija, prema kojoj ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen protivno odredbi toga članka, smatra se ugovorom o radu na neodređeno vrijeme. Takva pravna pretpostavka po svom sadržaju i samom dosegu, ima se smatrati neoborivom presumpcijom. Prednji stav zauzima i pravna znanost, pa tako prof. dr. sc. Ivana Grgurev navodi:

Dakle, od novele ZR-a iz 2003. godine neoboriva je pretpostavka da su radnik i poslodavac sklopili ugovor o radu na neodređeno vrijeme, što znači da se poslodavcu ne dopušta dokazivanje da su sklopili ugovor o radu na određeno vrijeme.

(“Radni odnosi u Republici Hrvatskoj”, uređio prof. Potočnjak i dr., izdanje Organizator 2007. god. str. 30)

Sklapanje ugovora o radu na određeno vrijeme učestalo je kod manjih privatnih poslodavaca i u javnoj službi, posebno u sustavu zdravstva, kada se uzastopno sklapaju ugovori na nekoliko mjeseci, i tako godinama, pa radnici ostvare i 7-8 godina staža radom kod istog poslodavca na određeno vrijeme. Radi zabrane diskriminacije i sprečavanja izigravanja zaštitnih normi radnog zakonodavstva do kojeg dolazi uzastopnim sklapanjima ugovora o radu na određeno vrijeme sklopljen je između ETUC-a, INICE-a i CEEP Okvirni sporazum o radu na određeno vrijeme koji je postao Direktivom 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. godine. Navedena direktiva obvezuje Republiku Hrvatsku, koja je svoje nacionalno zakonodavstvo s njome uskladila, te je to razlog donošenju novele Zakona o radu iz 2003. godine i kasnije, i to upravo u odredbi čl. 10. te posebice u st. 5. navedenog članka. Naime, u zakonodavni sustav radnog prava, u slučaju sklapanja ugovora o radu na određeno vrijeme protivno odredbama zakona, kao i u slučaju kad radnik ostane raditi kod poslodavca i nakon isteka vremena na koje je ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen, propisana je neoboriva pretpostavka prema kojoj se smatra da su radnik i poslodavac sklopili ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Prema tome, nije dopušteno dokazivati “pravu volju poslodavca”. Radnik je slabija strana u ugovornom odnosu, pa je razumljivo da se međunarodnim konvencijama i nacionalnim zakonodavstvom želi zaštititi njegova pozicija. Međutim, neovisno o zakonskom tekstu čl. 10. st. 5. Zakona o radu (NN 38/95, 54/95, 65/95, 102/98, 17/01, 82/01, 114/03, 30/04, 137/04, 68/05, Odluka Ustavnog suda RH U-I-2597/03, NN 11/05), a sada čl.12. (NN 93/14), sudovi zauzimaju drugačiji stav, te zakonsku neoborivu presumpciju (*presumpcio iuris et de iure*) tumače i primjenjuju kao običnu, oborivu presumpciju (*presumpcio iuris tantum*). Tako i u niže navedenoj presudi:

Za valjani nastanak i postojanje obveznog ugovora, pa tako i ugovora o radu, mora postojati suglasna volja svih ugovornih strana, a ne samo jedne, pa zbog toga tužitelj neosnovano smatra da za primjenu odredbe čl. 11. st. 4. ZR-a nije od značenja da tuženik nije htio zaključenje ugovora o radu na neodređeno vrijeme.

Iz sadržaja te odredbe proizlazi da u slučaju kad ugovor o radu nije sklopljen u propisanom pisanom obliku, niti je radniku izdana potvrda o sklapanju tog ugovora, postoji oboriva presumpcija da je sklopljen ugovor o radu na neodređeno vrijeme, što podrazumijeva da su obje ugovorne strane htjele sklopiti takav ugovor, te da poslodavac ima mogućnost u određenom roku dokazati suprotno.

Budući da iz samih revizijskih navoda proizlazi da tuženik nije htio sklapanje ugovora o radu na neodređeno vrijeme, sudovi su pravilno primijenili spomenutu odredbu ZR-a kada su zahtjev za utvrđenje postojanja ugovora o radu na neodređeno vrijeme i nedopuštenosti otkaza ocijenili neosnovanim.

(Broj: Revr 1073/09-2, od 17. veljače 2010.)

Takvim stavom sudova (a navedena odluka nije jedina) daje se potpuno novi sadržaj i smisao odredbe čl. 10. st. 5. (sada čl. 12 st. 7.) Zakona o radu, pa sudovi svojom praksom mijenjaju zakonski propis, što ne bi smjelo biti dopušteno.

Kao što je to uvodno navedeno, sudska praksa svojom kreativnošću i autoritetom može i treba djelovati na logičnu i životno primjenjivu interpretaciju pravne norme. No, to baš u svakodnevnom životu i nije tako. Nažalost, pogrešan stav sudske prakse u primjeni neke pravne norme teško je popravljiv, i nosi vrlo teške i dugoročne posljedice.

Odgovornost osnivača ustanove za obveze iz radnog odnosa

Presudom prvostupanjskog suda u parnici u parnici Pr-17129/03 odbijen je tužbeni zahtjev protiv II. tuženika Republike Hrvatske, radi isplate materijalnih prava radnika I. tuženika, znanstvene ustanove čiji je osnivač

Republika Hrvatska. Prvostupanjska presuda potvrđena je odlukom Županijskog suda u Zagrebu br. Gžr-319/08. Drugostupanjski sud zauzima pravno stanovište da II. tuženik Republika Hrvatska, kao nesporni osnivač poslodavca – I. tuženika, ne odgovora za utuženu obvezu, iz razloga što se solidarna odgovornost osnivača, propisana u čl. 59. Zakona o ustanovama, odnosi na obveze ustanove prema trećima, a na njezine obveze prema radnicima iz radnopravnog odnosa. Članak 59. Zakona o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08) glasi:

“Ustanova odgovara za obveze cijelom svojom imovinom.

Osnivač ustanove solidarno i neograničeno odgovara za njene obaveze.”

Iz citiranog članka Zakona o ustanovama, proizlazi da je odgovornost osnivača ustanove solidarna i neograničena. Solidarnost obveze propisana je Zakonom o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01) koji je bio na snazi u vrijeme vođenje postupka, čl. 414. propisuje: “svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijelu obvezu”. Kako je solidarnost osnivača propisana zakonom, i to kao neograničena odgovornost, sudovi su iz nepoznatog razloga vrlo jasnu pravnu normu pogrešno primijenili i tumačili. Iz zakonskog teksta čl. 59. Zakona o ustanovama, nemoguće je ne primijeniti ga za određene obveze (obveze prema radnicima), jer jednostavno tako nije propisano. Solidarna i neograničena odgovornost osnivača primjenjuje se na sve obveze ustanova, bez izuzetaka. U konkretnom slučaju, sud nije tako odučio, kao ni u nizu drugih, istih predmeta, što je uzrokovalo dugogodišnje parničenje i gomilanje troškova i zateznih kamata, da bi na kraju takvo pogrešno stanovište nižestupanjskog suda razriješio Ustavni sud odlukom U-III-4601/2008 od 7. ožujka 2012. godine, kojom je ukinuo navedenu prvostupanjsku i drugostupanjsku presudu u predmetu Pr-17129/03. Uz ostalo, Ustavni sud u svojoj odluci navodi:

Povrh toga, Ustavni sud ističe da se zakonske odredbe moraju primjenjivati na razumno jasan i koherentan način kako bi se, koliko je to god moguće, izbjegla nesigurnost i dvosmislenost u njihovoj primjeni. U tom smislu, treba naglasiti da je nesigurnost – bila ona zakonodavna, administrativna ili pak proizlazi iz prakse javnih vlasti – važan čimbenik koji treba uzeti u obzir pri ocjeni postupanja sudova u vođenju postupaka...

Iz opisanog slučaja, vrlo se lako može uočiti koliko je značenje sudske prakse, kolika je ogromna odgovornost sudaca u primjeni i tumačenju pravnih normi, i što znači kada oni to pogrešno učine.

Izbor predstavnika radnika u upravno vijeće poslodavca

Slična situacija događa se u predmetu P-1/2012 Županijskog suda u Slavanskom Brodu, Stalna služba Požega. U navedenom predmetu poništeni su izbori za predstavnika radnika u Upravnom vijeću poslodavca. Prvostupanjska presuda potvrđena je presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Gž-8/14 u kojoj je zauzet stav da u slučaju raspisivanje izbora u smislu odredbe 4. Pravilnika o postupku izbora radničkog vijeća (NN 81/10, u daljnjem tekstu: Pravilnik), uopće nije u nadležnosti tuženika (Sindikata), već u nadležnosti Upravnog vijeća tužitelja, tj. njegovog predsjednika.

Iz prednjeg proizlazi da poslodavac (ako nema radničkog vijeća) jedini može raspisati izbore za predstavnika radnika u Upravnom vijeću, kao tijelu poslodavca. Naravno, takvu inicijativu poslodavac ne mora, i vjerovatno neće nikada imati, i na taj način potpuno se mijenja značaj, sadržaj i doseg pravne norme čl. 164. Zakona o radu (NN 93/14, ranije čl. 163.). Međutim, u ovom slučaju zabrinjava neživotno i nelogično rezoniranje suda. Predstavnici radnika u tijelu poslodavca promiču i štite interese radnika, zbog toga je neživotno i nelogično da inicijativu za te izbore ima samo tijelo poslodavca, tj. njezin predsjednik. Tu je nestao logični razlog, takva odluka nema ži-

votnosti, primjenjivosti, ali ima velikog utjecaja na uređivanje odnosa između poslodavca i predstavnika radnika. I to na krivi način.

Zaključak

U ovom su članku prikazani samo neki instituti radnog prava, čiju primjenu sudska praksa dovodi u pitanje, donosi proturječne, nelogične i neujednačene odluke, čime se izaziva velika pravna nesigurnost i gubi povjerenje u rad sudova. Propisi nisu savršeni, naprotiv, ali isto tako ne može se tolerirati nelogično i neživotno tumačenje i primjena pravnih propisa i pravosudni voluntarizam. Dosadašanje izmjene procesnih pravila, a i najavljene reforme pravosuđa (ogledne odluke i sl.) ne pridonose kvaliteti sudskog postupka, naprotiv, stječe se dojam da je jedino bitno što više i što prije riješiti sudske predmete. A to nije svrha i cilj sudske zaštite, naprotiv, građani bi trebali imati sigurnu, kvalitetnu i brzu pravnu zaštitu svojih ugroženih prava, pri čemu bi sudska praksa trebala imati izuzetno važnu ulogu, koja se nažalost u posljednje vrijeme u velikoj mjeri dovodi u pitanje.

Literatura:

- "Građansko procesno pravo", prof. Siniša Triva, prof. Mihajlo Dika, izdanje Narodne novine d. d., Zagreb, studeni 2004. godine
- "Radni odnosi u Republici Hrvatskoj", uredio prof. Potočnjak i dr., izdanje Organizator 2007.
- "Struktura prava", prof. Berislav Perić, Četvrto izdanje, Pravni fakultet i Liber izdavačko poduzeće
- "Detaljni komentar novoga Zakona o radu", urednik Krešimir Rožman, Biblioteka "Radno pravo", Rosip d. o. o.
- "Radno i ovršno pravo u praksi", Ivica Crnić, Mihajlo Dika, Viktor Gotovac, Vinka Ilak, Gabrijela Mihelčić, Darko Milković, Đuro Sessa, Organizator 2015.

Direktive Europske unije o obveznom osiguranju od građanske odgovornosti za štete od motornih vozila u praksi Suda EU-a

U ovom radu autor se bavi problematikom europskog prava osiguranja od građanskopravne odgovornosti za štetu od motornih vozila s posebnim osvrtom na probleme koje ono stvara na polju nacionalnog prava osiguranja.

U prvom dijelu dan je kratki pregled sadržaja Europskih direktiva koje uređuju tu problematiku, a veći dio rada bavi se praksom Europskog suda i aktualnostima koje su se, u novije vrijeme, pojavile pred hrvatskim sudovima, a vezane su uz primjenu i tumačenje Direktiva. Sudska praksa koja se obrađuje u ovom tekstu novijeg je datuma i ciljano je izabrana zbog sličnosti koje postoje u hrvatskom obveznom pravu i pravu osiguranja.

Direktive o osiguranju od građanskopravne odgovornosti za štetu od motornih vozila nastale su kao rezultat težnji država članica da se poveća mobilnost vozila i osoba u njima na području cijele Europske unije. Razvoj europskog

zakonodavstva u tom području kretao se prvotno od želje za ukidanjem graničnih kontrola osiguranja između država članica prema rastu svijesti o nužnosti iscrpnije zaštite žrtava prometnih nezgoda. Do današnjeg dana to je područje osiguranja regulirano kroz pet direktiva donesenih od 1972. do danas i VI. Direktive koja zapravo predstavlja kodificiranu verziju prethodnih pet.

Naglasak je ovog rada na prikazu prakse nacionalnih sudova i nekoliko važnih odluka Suda EU-a. Njima se želi ukazati na interpretativni učinak direktiva kojima se bavi ovaj tekst, te potrebu njihovog inkorporiranja u pravni sustav Republike Hrvatske, i to ne samo kroz primjenu nacionalnog prava kojima se one prenose u naš pravni poredak, već i kroz obvezu njegovog tumačenja u skladu sa njegovom europskom pozadinom.

Ključne riječi: Europska Unija, Direktive, Sud EU, tumačenje, osiguratelj, oštećenik

Piše
**Nives Grubišić
Đogić**

sutkinja Općinskog
suda u Novom
Zagrebu

1. Uvod

Europska unija uzela je za cilj razvoj i održavanje Unije kao područja slobode, sigurnosti i pravde u kojem je osigurano slobodno kretanje osoba, robe i usluga¹. Mobilnost vozila i ljudi u njima preduvjet je za ostvarenje tog cilja. Jedan od koraka na tom putu je poduzimanje mjera kojima bi se otklonile prepreke za vlasnike vozila da se njima koriste na cijelom području EU-a jednako kao u vlastitoj državi, a u što ulazi i zaštita potencijalnih kolateralnih žrtava nezgoda koje bi mogle prouzrokovati ta vozila. Upravo su ti razlozi potaknuli države članice da unificiraju nacionalne propise kojima se uređuje pravo obveznog osiguranja vozila i da prošire opseg osigurateljnog pokrića na sve države članice bez obzira gdje se nezgoda dogodila². Rezultat tih aspiracija je šest direktiva o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila koje su donesene od 1972. godine do danas³. Jačanjem društvene svijesti o potrebi zaštite položaja žrtava prometnih nezgoda kao potrošača osigurateljeve usluge u odnosu na jačeg i moćnijeg osiguratelja pratio je i

1 čl. 1. toč. 4. Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice, Uvodne izjave Ugovora o osnivanju Europske unije

2 Uvodne izjave Direktive Vijeća broj 72/166/EEZ od 24. travnja 1972. (Prva direktiva)

3 Direktiva Vijeća 72/166/EEZ od 24. travnja 1972. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (dalje u tekstu Prva direktiva), Druga direktiva Vijeća od 30. prosinca 1983. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (dalje u tekstu Druga direktiva), Treća direktiva Vijeća 90/232/EEZ od 14. svibnja 1990. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (dalje u tekstu Treća direktiva), Direktiva 2000/26/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. svibnja 2000. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (Četvrta direktiva), Direktiva 2005/14/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o izmjeni direktiva Vijeća 72/166/EEZ, 84/5/EEZ, 88/357/EEZ i 90/232/EEZ te Direktive 2000/26/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (Peta direktiva).

razvoj direktiva u tom smjeru.

Sloboda koju je europski zakonodavac ostavio državama članicama time što je navedeno područje uredio kroz direktive⁴ dovela je do, nerijetko, različite sudske prakse u njihovoj primjeni. Takva situacija pokazatelj je pravne nesigurnosti u Uniji koja je uzrokovana kako terminološkom nepreciznošću zakonodavca Unije tako i različitostima koje postoje unutar nacionalnih pravnih poredaka.

2. Od I. do IV. direktive

Uvođenje obveze osiguranja od automobilske odgovornosti koje će pokrivati cijelo područje EU-a bilo je još davne 1972. godine poduprto zahtjevom za uklanjanjem provjera osiguranja na granicama svake države članice prije ulaska vozila na njihovo državno područje, jer je navedena kontrola smatrana preprekom za slobodno kretanje osoba i robe⁵. U svjetlu takvih ciljeva donesena je Prva direktiva koja među državama članicama ukida graničnu kontrolu osigurateljnog pokrića, i to ukidanjem zelene karte na granicama unutar Unije. Tako je kontrola osiguranja prebačena na vanjske granice Unije, a unutar Unije vrijedilo je pravilo o prihvaćanju registarske pločice kao dokaza o osiguranju.

Daljnji politički, socijalni i ekonomski razvoj Unije jačao je i ideju o potrebi osnaženja položaja žrtava prometnih nezgoda, a sve kako bi se time još više osiguralo slobodno kretanje vozila koja se uobičajeno nalaze na području Unije i osoba u njima, a istovremeno da se žrtvama prometnih nezgoda omogući dobivanje pravične odštete bez obzira gdje se u Zajednici (misli se Uniji?) nezgoda dogodila⁶. Tako je donesena Druga direktiva kojom su propisane minimalne svote osigurateljnog pokrića koje su države članice dužne unijeti u odredbe svog nacionalnog prava, **krug osoba koje obvezno imaju pravo na od-**

4 Direktive su za razliku od uredbi akti Europskog vijeća i Parlamenta koje utvrđuju cilj koji se u određenom roku mora postići. One nameću državama članicama obvezu implementiranja odredbi direktive u nacionalno pravo u predviđenom roku.

5 Vidi Uvodne uzjave Prve direktive

6 Vidi Uvodne izjave Druge direktive

štetu proširen je i na članove obitelji žrtava, u doseg osiguranja uvrštena je i šteta na stvarima, uvedena je zabrana osigurateljima da u ugovore o osiguranju unese odredbe o isključenju od odgovornosti kad vozilom upravlja neovlašteni vozač, odnosno vozač koji nema vozačku dozvolu ili vozač vozila koje nije ispunilo tehnička pravila o sigurnosti motornog vozila. Osim toga nameće obvezu državama za osnivanje garancijskog fonda za zaštitu žrtava nezgoda uzrokovanih neosiguranim odnosno nepoznatim vozilom.

Direktiva broj 90/232/CEE ili tzv. Treća direktiva, korak je dalje u unificiranju prava osiguranja od auto odgovornosti. Ona uvodi tzv. jedinstvenu premiju⁷, odnosno zahtijeva od država članica da osiguraju da sve police obveznog osiguranja motornih vozila, u zamjenu za plaćanje premije, pruže osigurateljno pokrivena cijelom području Unije i to tijekom cijelog trajanja ugovora. Prvi put zahtijeva od država da poduzmu mjere kojima bi se olakšao i ubrzao postupak utvrđivanja odgovornog osiguratelja.

Rast svijesti o zaštiti potrošača unutar EU-pratila je ideja o zaštiti posebno osjetljive kategorije oštećenika – žrtava koje su ostvarenje svog prava primorane tražiti izvan granica svoje države. Tako je usvojena Četvrta Direktiva broj 2000/26/CE koja je državama članicama nametnula uvođenje mjera kojima će se potrošačima usluge osiguranja olakšati, ubrzati i pojednostaviti postupak dobivanja naknade štete u drugoj državi članici. Navedene mjere sadržavale su obvezu država članica da osnuju informacijske i odštetne urede te obvezu osiguratelju da imenuje svog predstavnika za obradu i isplatu šteta. Konačno, za oštećene osobe uvodi se pravo tzv. izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu.

3. Peta direktiva

Direktiva broj 1005/14/EC obrađuje se u posebnom odlomku zbog važnih promjena koje uvodi u sustav osiguravajućeg pokrića šteta

Rast svijesti o zaštiti potrošača unutar EU-pratila je ideja o zaštiti posebno osjetljive kategorije oštećenika – žrtava koje su ostvarenje svog prava primorane tražiti izvan granica svoje države. Tako je usvojena Direktiva koja je državama članicama nametnula uvođenje mjera kojima će se potrošačima usluge osiguranja olakšati, ubrzati i pojednostaviti postupak dobivanja naknade štete u drugoj državi članici. Navedene mjere sadržavale su obvezu država članica da osnuju informacijske i odštetne urede te obvezu osiguratelju da imenuje svog predstavnika za obradu i isplatu šteta.

7 Čl. 2. Treće direktive

prouzrokovanih upotrebom motornih vozila. Koncipirana je na način da mijenja sve prethodne četiri direktive.

U Prvoj je direktivi "područje na kojem se vozilo uobičajeno nalazi" definirano kao "područje države čiju registarsku pločicu vozilo nosi"⁸. Kako se u praksi često postavljalo pitanje da se navedena definicija odnosi samo na trajne registarske pločice, to su neke države iz definicije tog pojma isključivale privremene registarske pločice (Čurković, 2005). Ta nejasnoća riješena je Petom direktivom koja precizira da se pod pojmom registarske pločice smatra i privremena i trajna pločica⁹. Mnogo važnija promjena tiče se utvrđivanja područja na kojem se vozilo uobičajeno nalazi kad je riječ o vozilu koje ima pločicu koja je krivotvorena ili ne odgovara tom vozilu. U takvoj situaciji Prva direktiva uobičajenim je područjem vozila smatrala državu koja je izdala takvu krivotvorenu ili neodgovarajuću pločicu¹⁰. Peta direktiva ide u drugom smjeru te u tim okolnostima uobičajenim područjem vozila smatra državu u kojoj se nezgoda dogodila¹¹. Nadalje, Peta direktiva ide korak dalje u ograničavanju kontrole osigurateljnog pokrića na unutarnjim granicama država članica. Tako ograničava mogućnost nesustavne kontrole osiguranja na granicama između država članica koja je načelno bila dopuštena Prvom direktivom, a često je bila predmet zlouporaba. Nova direktiva dopušta nesustavnu kontrolu pod uvjetom da ona nije stalna, diskriminirajuća i nema za cilj provjeru osiguranja¹².

Prva direktiva dopuštala je državama članicama da od obveze osiguranja oslobode određene pravne i fizičke osobe, odnosno neka vozila s posebnim registracijama¹³. Iako i dalje dopušta takvu mogućnost, Peta direktiva nameće državama članicama obvezu obavještanja Komisije o tijelima koja odgovaraju za štetu koju počinu takva vozila.¹⁴

8 Čl. 1. st. 4. Prve direktive

9 Čl. 1. st. 1. toč. a Pete direktive

10 Čl. 1. st. 4. toč. I. Prve direktive

11 Čl. 1. st. 1. toč. b Pete direktive

12 Čl. 1. st. 2. Pete direktive

13 Čl. 4. Prve direktive

14 Čl. 1. st. 3. Pete direktive

Kao što je navedeno u prethodnom dijelu ovog odjeljka, Drugom direktivom propisane su neke minimalne svote osigurateljnog pokrića. One su Petom direktivom povećane i to kod tjelesnih ozljeda na 1.000.000,00 eura po žrtvi ili 5.000.000,00 eura po odštetnom zahtjevu bez obzira na broj žrtava, a kod oštećenja stvari na 1.000.000,00 eura po odštetnom zahtjevu bez obzira na broj žrtava. Peta direktiva predviđa redovito preispitivanje tih iznosa pokrića što se veže uz petogodišnje kretanje Europskog indeksa potrošačkih cijena. Također, ostavljeno je državama članicama petogodišnje razdoblje za prilagodbu svojih zakonodavstava toj odredbi, uz uvjet da u roku od 30 mjeseci povećaju minimalne svote pokrića najmanje za jednu polovinu propisanih iznosa. Daljnja promjena napravljena je u području u kojem je Druga direktiva ostavljala mogućnost državama da isključe iz osiguranja štete na stvarima koje su prouzrokovane nepoznatim vozilom. Peta direktiva i dalje dopušta tu mogućnost, osim kad je već nekoj žrtvi iz prometne nezgode isplaćena naknada zbog teške tjelesne ozljede¹⁵.

Nadalje, proširuje se krug oštećenika s pravom na naknadu štete. Prije svega, osigurateljno pokriće proteže na osobe-oštećenike koje su pretrpjeli štetu u vozilu kojim je upravljao vozač pod utjecajem alkohola. Razlog takvom rješenju jest taj što se nerijetko u nacionalnim porecima dopuštalo isključenje osigurateljnog pokrića u odnosu na putnike koji su stradali u vozilu kojim je upravljao alkoholizirani vozač, što je sad apsolutno zabranjeno (Čurković, 2005). Krug osoba obuhvaćenih osiguranjem proširen je i na treće osobe izvan vozila – pješake i bicikliste, ali samo ako na to imaju pravo u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. Nadalje, povećava razinu zaštite potrošača kroz uvođenja obveza državama članicama da osiguraju da osiguranik u svako doba može dobiti podatke o svim štetama po njegovom ugovoru o osiguranju u posljednjih pet godina. Konačno, pravo na izravnu tužbu protiv osiguratelju proširuje na sve oštećene

15 Čl. 2. Pete direktive

(Četvrta direktiva to je uvela za štetnike kad se šteta dogodila u inozemstvu)¹⁶.

Što se tiče izmjena Četvrte direktive ističe se ona o sudskoj nadležnosti koja je u Petu direktivu unesena nakon donošenja Uredbe Brussels I¹⁷. Po uzoru na odredbu prema kojoj osiguratelj može biti tužen u državi prebivališta tužitelja, u situaciji kad je tužitelj osiguratelj, ugovaratelj osiguranja ili korisnik osiguranja, Peta direktiva omogućuje oštećenom da tuži osiguratelja štetnika u državi svog prebivališta. Također, Direktiva ide u smjeru daljnje zaštite potrošača usluge osiguranja time što definira stroge rokove za rješavanje odštetnih zahtjeva, a odredbe o informacijskim biroima (uredima) koji su do tada bili dužni davati informacije samo ako se radilo o nezgodi koja se dogodila u inozemstvu, sad proširuju na sve oštećene¹⁸.

Direktiva 2009/103/EZ od 16. rujna 2009. u sustav obveznog osiguranja ne unosi ništa novo, već je ona, zapravo, kodificirana verzija prijašnjih pet direktiva koje je radi njihove preglednosti i jasnoće bilo potrebno kodificirati u jedinstveni tekst¹⁹.

4. Direktive Europske unije u praksi Europskoga suda

U ovom poglavlju bit će riječ o nekoliko novijih odluka Europskoga suda koje su se bavile tumačenjem direktiva i njihove usklađenosti s nacionalnim zakonodavstvima država članica.

Prvi slučaj (C-162/13) bavi se tumačenjem pojma "upotrebe motornog vozila". Navedeni predmet od iznimnog je značenja, jer na površinu izvlači prazninu u pravu Unije koju je morao popuniti Europski sud iz razloga što je direktivama propušteno definirati što zapravo može biti nezgoda koja je nastala u prometnoj situaciji, ili koja potječe iz upotrebe motornog vozila, a obuhvaćena je obvezom osiguranja od građanskopravne

odgovornosti za štete nastale upotrebom motornih vozila.

U predmetu C-556/13 Europski se sud bavi tumačenjem Prve, Druge i Treće direktive u kontekstu njihove usklađenosti s nacionalnim propisima kad potonji uskraćuju pravo oštećenika na naknadu neimovinske štete koju je pretrpio ozljeđivanjem u prometnoj nezgodi u kojoj je sudjelovao kao putnik u jednom od vozila i to u okolnostima u kojima je utvrđeno da bi šteta izostala da je bio vezan sigurnosnim pojasom. Važnost razmatranja u tom predmetu proizlazi iz distinkcije koju Sud čini između prava države da slobodno uređuje sustav građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu upotrebom motornih vozila i njihove obveze da osiguraju da građanskopravna odgovornost, koja proizlazi iz njihovog nacionalnog prava, bude pokrivena osiguranjem u skladu s odredbama navedenih triju direktiva.

U trećem predmetu (C-556/13) Europski sud daje tumačenje pojma jedinstvene premije i teritorijalnog dosega osigurateljevog pokrića kako je ona regulirana Trećom i Četvrtom direktivom, a u kontekstu odnosa između osiguratelja i ugovaratelja osiguranja.

4.1. Predmet C-162/13, Damijan Vnuk – Zavarovalnica Triglav²⁰

Gospodin Damijan Vnuk, državljanin Republike Slovenije, stradao je u nezgodi koja se dogodila 13. kolovoza 2007. Nezgodu se dogodila tako da je u ljestve na kojima je on stajao udario traktor koji je vukao prikolicu, a koji je tom prilikom vozio unatrag radi parkiranja u tom skladištu. Tužitelj je pao s ljestava i ozlijedio se. Traktor je bio osiguran od AO kod Zavarovalnice Triglav. Gospodin Vnuk tužio je pred slovenskim sudom osiguravajuće društvo radi naknade štete u iznosu od 15.944,10 eura sa zateznim kamatama. Tužba je odbijena i na prvom i drugom stupnju, jer su sudovi bili stava da su glavni ciljevi obveznog osiguranja uzajamnost rizika i zaštita potrebe ozljeđenih osoba i putnika u okviru cestovnog prometa. Smatrali su da se kon-

16 Čl. 4. Pete direktive

17 Uredba Europskog vijeća od 22. 12. 2000., broj 44/2001., O sudskoj nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima

18 Čl. 5. Pete direktive

19 Toč. (1) Uvodne izjave VI. Direktive

20 <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-162/13>

kretni slučaj ne može svesti pod “definiciju upotrebe motornog vozila u prometu”, zato što se opisana situacija dogodila izvan prometne površine i zato što traktor nije korišten kao vozilo nego kao stroj.

U revizijskom postupku gospodin Vnuk ukazao je na potrebu šireg tumačenja pojma “upotrebe vozila” sadržanog u čl. 15. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (Zakon o obveznih zavarovanjih u prometu: u daljnjem tekstu ZOZP), koja odredba propisuje da vlasnik vozila mora zaključiti ugovor o odgovornosti za štetu koje upotrebom vozila uzrokuje trećima: smrt, tjelesnu štetu, zdravstvene probleme, uništenje ili oštećenje dobara uz isključenje odgovornosti za štetu na dobrima koje je pristao prevesti²¹. Pri tome tvrdi da se navedena odredba ne može tumačiti na način na koji to čine sud prvog i drugog stupnja, jer je traktor u konkretnoj situaciji upotrijebljen kao vozilo, a ne kao stroj, a pojam “upotrebe” se ne odnosi samo na vožnje na javnim putovima.

Druga strana pozivala se na tzv. financijski rizik navodeći da su premije osiguranja izračunate na temelju posebne tablice koja uzima u obzir posebne rizike za svaku kategoriju vozila. Prema toj tablici, traktori predstavljaju veoma mali rizik budući da se rijetko koriste u situacijama cestovnog prometa, slijedom čega su i premije niske, a što ne bi bio slučaj kad bi takve situacije kao u konkretnom slučaju bile pokrivenne obveznim osiguranjem.

Revizijski sud donio je odluku o postavljanju prethodnog pitanja Europskom sudu²² u kojem, uz ostalo, navodi da slovensko pravo ne definira pojam “upotrebe vozila” već da je ta praznina popunjena sudskom praksom prema kojoj za ocjenu je li neka šteta pokrivena osiguranjem ili ne, nije odlučno je li počinje-

21 Radi usporedbe navodi se hrvatsko rješenje. Čl. 4. st. 1. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine broj 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14) propisuje da je vlasnik prijevoznog sredstva dužan za osiguranje iz čl. 2. st. 1. ovog zakona, prije uporabe prijevoznog sredstva u prometu, sklopiti ugovor o osiguranju te ga obavljati dok je prijevozno sredstvo u prometu.

22 U smislu čl. 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, nacionalni sudovi imaju diskrecijsku ovlast postavljanja prethodnih pitanja Sudu u vezi s tumačenjem ili ispitivanjem valjanosti pojedine odredbe prava Unije.

na na javnom putu, međutim, ako se vozilo koristi kao radni stroj, ona nema pokriće u obveznom osiguranju jer nije riječ o cestovnom prometu. Budući da iz odredaba direktiva kojima se uređuje područje osiguranja od građanskopravne odgovornosti za štetu od motornih vozila ne proizlazi što bi mogao značiti pojam upotrebe vozila, odnosno bi li se pod time moglo smatrati da obvezno osiguranje pokriva samo štetu koju uzrokuje vozilo u cestovnom prometu, ili svu štetu koja je vezana uz bilo koji način upotrebe ili funkcioniranja vozila neovisno o činjenici može li se ili ne situacija definirati kao prometna.

U tom smislu revizijski je sud postavio prethodno pitanje Europskom sudu: “Trebali li pojam ‘promet vozila’ kako je definiran čl. 3. st. 1. Prve direktive,²³ tumačiti na način da ne obuhvaća okolnosti u kojima je ugovaratelj osiguranja tuženika udario tužitelja koji se nalazio na ljestvama traktorom s prikolicom tijekom skladištenja bala sijena u skladištu, jer se ne radi o situaciji u cestovnom prometu?”

Europski sud polazeći od

- čl. 1. toč. 1. Prve Direktiva koje pod “vozilom” smatra “svako vozilo na motorni pogon koje je namijenjeno kretanju po kopnu i koje se pokreće mehaničkom snagom, a koje se ne kreće po željezničkoj pruzi, kao i prikolice, kad nisu spojene”, zaključuje da se traktor s prikolicom ima smatrati vozilom i to neovisno o tome za što se upotrebljava ili može upotrebljavati
- utvrđenja da slovenska Vlada nije, u skladu s mogućnošću koju joj pruža čl. 4. toč. b Prve direktive, koji propisuje da “svaka država članica može iz osiguranja isključiti određene vrste vozila ili određena vozila koja imaju posebnu registarsku pločicu, a popis kojih sama određuje ta država i o tome obavješćuje ostale države i Komisiju”, isključila traktor s prikolicom iz polja primjene
- stava da pojam “upotrebe vozila” treba tu-

23 Čl. 3. st. 1. Prve direktive propisuje da svaka država članica, uz rezervu iz čl. 4. te Direktive, poduzima sve potrebne mjere kako bi građanskopravnu odgovornost u vezi s prometom vozila koja se uobičajeno nalaze na njenom području bila pokrivena osiguranjem

mačiti autonomno u skladu s pravom EU-a, uzimajući u obzir kontekst i cilj odredbe o kojoj je riječ, odnosno njegovo tumačenje ne može se prepustiti svakoj pojedinoj državi u skladu s njenim nacionalnim pravom²⁴, a u situaciji kad imamo nepodudaranje jezičnih verzija višejezičnog teksta Unije²⁵ dotičnu odredbu valja tumačiti uzimajući u obzir odnose među dijelovima i svrhu propisa čiji je ona dio²⁶

- da razvoj pravila Unije u području obveznog osiguranja pokazuje da je zakonodavac Unije slijedio i osnažio cilj zaštite žrtava od nezgoda koje su uzrokovala vozila tako da je cilj Prve i Druge direktive, osim što nastoje osigurati slobodan promet vozila unutar Unije i osoba koje njima prometuju i jamčiti da žrtve prometnih nezgoda uživaju usporedivo postupanje²⁷ bez obzira gdje se dogodila nezgoda

daje odgovor: *pojam "upotrebe" vozila odnosi se na svaku upotrebu vozila koja je u skladu s uobičajenom funkcijom tog vozila, pa prema tome slovenski sud treba utvrditi predstavlja li upravljanje traktorom u dvorištu farme, kako bi traktor s prikolicom ušao u skladište uobičajenu funkciju tog vozila.*

4.2 Predmet C-300/10, Victor Hugo Marques Almeida – Companhia de Seguros Fidelidade-Mundial SA i ostali

Marques Almeida sudjelovao je kao putnik u vozilu koje se sudarilo s vozilom vlasništvo da Cunhe Carvalheira, kojim je upravljao gosp. Carvalheira. Gospodin Almeida u trenutku nezgode sjedio je na prednjem suvozačkom sjedalu i nije bio vezan sigurnosnim pojasom, pa je uslijed udarca poletio prema naprijed

i glavom probio vjetrobransko staklo, te je zadobio duboke posjekotine na glavi i licu. Vozilo u kojem je gosp. Almeida bio putnik bilo je u trenutku nezgode obvezno osigurano kod Fidelidade-Mundial, dok vozilo koje je vlasništvo gospodina Cunhe Carvalheire nije bilo osigurano.

Gospodin Almeida podnio je tužbu nadležnom portugalskom sudu zahtijevajući naknadu neimovinske štete od osiguratelja vozila u kojem se nalazio, Fidelidade-Mundial, od Cunhe Carvalheire (vlasnika vozila), gosp. Carvalheire (vozača vozila) i Fundo de Garantia Automovel (tijelo koje odgovara za štetu od neosiguranog vozila) potražujući isplatu iznosa od 65.000,00 eura.

Portugalski je sud zauzeo stav da je gospodin Almeida isključivo kriv za vlastitu štetu, budući da bi ozljede izostale da je bio vezan sigurnosnim pojasom, pa, temeljem čl. 570. Građanskog zakonika^{28 29}, vozača obaju vozila u cijelosti oslobađa od odgovornosti za štetu, slijedom čega odbija tužbu.

Odlučujući o žalbi gospodina Almeide, drugostupanjski sud prekida postupak i donosi odluku o postavljanju prethodnog pitanja Europskom sudu. U svojim pojašnjenjima Europskom sudu navodi da je praksa nacionalnih portugalskih sudova takva da se u okolnostima kad je utvrđeno da šteta koju trpi žrtva prometne nezgode uzrokovana pogreškom samog putnika to isključuje objektivnu odgovornost osobe, pa putnik nema pravo na

28 Čl. 570. Građanskog zakonika glasi: "ako je krivnjom ozlijeđene osobe došlo do nastanka ili pogoršanja ozljede ili štete, na sudu je da odluči, na temelju ozbiljnosti (veličine) greške obje strane i posljedica nastalih zbog nje, hoće li se naknada dosuditi u cijelosti ili djelomično ili se čak neće dosuditi"

29 Za usporedbu, Zakon o obveznim odnosima (dalje ZOO/05) predviđa mogućnost oslobođenja vlasnika vozila od odgovornosti u slučaju da je oštećenik isključivo kriv za nastanak štete, odnosno ako je pridonio da šteta bude veća. Tako čl. 1067. st. 2 ZOO/05 propisuje da se vlasnik oslobađa odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao ni izbjeći, ni otkloniti, dok se vlasnik oslobađa odgovornosti djelomično ako je oštećenik djelomično pridonio nastanku štete. Članak 1092. propisuje da oštećenik koji je pridonio tome da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu.

24 O tome već Sud EU-a u presudi Omejc C-536/09

25 U jezičnim verzijama direktiva ukazuju se terminološke razlike tako da se u francuskoj, grčkoj, španjolskoj, talijanskoj, nizozemskoj, poljskoj i portugalskoj verziji govori o "prometu vozila", dok se u engleskoj verziji, kojoj je identična i slovenska, bugarska, češka, estonska, latvijska, malteška, finska i hrvatska verzija, govori o "upotrebi" ili "uporabi" vozila, dok njemačka, danska, litvanska, rumunjska, mađarska i švedska verzija upućuju na "obvezu sklapanja osiguranja od građanskopravne odgovornosti za vozila"

26 Tako Sud EU-a u presudi Jonas-ZVK C-300/05

27 Tako Sud EU-a u presudi Bernaldez C-129/94

odštetu³⁰. Kako je takva praksa koja proizlazi iz čl. 505. i 570. Građanskog zakonika suprotna praksi Europskoga suda u određenim slučajevima³¹ u kojima je zauzet stav da su neprimjenjive zakonske i ugovorne odredbe koje u državama članicama uklanjaju obvezu naknade štete putnicima u određenim okolnostima kršeći odredbe Prve, Druge i Treće direktive, portugalski sud želi znati da li se odredbe Prve, Druge i Treće direktive moraju tumačiti na način da priječe da odredbe nacionalnog prava, u okolnostima kao što su u konkretnom slučaju, ograničavaju ili isključuju naknadu štete na temelju osiguranja od građanskopravne odgovornosti za štetu nastale uporabom motornih vozila, isključivo na osnovi toga što je putnik pridonio nastanku ozljede.

Europski Sud polazeći od:

– stava da cilj direktiva nije usklađenje nacionalnih propisa kojima se uređuje građanskopravna odgovornost štetnika za štetu koje je izvan dosega prava EU-a, već da osigura da države članica provedu mjere kako bi građanskopravna odgovornost, koja proizlazi iz njihovog nacionalnog prava, bila pokrivena osiguranjem

– da nacionalne odredbe koje uređuju naknadu štete za nezgode u cestovnom prometu ne smiju uskratiti učinkovitost tim direktivama, a što bi bilo u okolnostima kada bi isključivo na temelju doprinosa žrtve nastanku njezinih ozljeda njoj bilo uskraćeno pravo na odštetu putem obveznog osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila ili kad bi takvo pravo bilo ograničeno na nerazmjeran način

– toga da, u konkretnom slučaju nacionalni propis koji sprječava pravo gospodina Almeida na odštetu, a koji zapravo oslobađa štetnika od objektivne odgovornosti za štetu kad se šteta može pripisati žrtvi, trećoj osobi ili višoj sili, nije takav da ograničava pokrivenost osigura-

30 Prema novijoj praksi viših sudova u RH, nezivanje sigurnosnim pojasom ne dovodi do isključenja odgovornosti štetnika čak niti u okolnostima kad bi šteta potpuno izostala da je oštećenik bio vezan, već se radi o doprinosu oštećenika vlastitoj šteti koji utječe na visinu dosuđene naknade.

31 C-537/03 Candolin i ostali, C-356/05

nja od građanskopravne odgovornosti nego samo određuje sadržaj prava žrtve i mogući opseg tog prava, a koje uređenje je izvan dosega Direktive

daje odgovor: *sporne odredbe³² treba tumačiti na način da im se ne protivi nacionalno zakonodavstvo koje, u slučaju sudara dvaju motornih vozila koji dovodi do tjelesne ozljede putnika u jednom od vozila, a taj događaj se ne može pripisati grešci vozača tih vozila, dopušta da građanskopravna odgovornost osiguranika bude ograničena ili isključena.*

4.3 Predmet C-556/13, Litaksa UAB – BTA Insurance Company SE³³

Litaksa i BTA zaključile su ugovor o obveznom osiguranju 24. studenog 2008. kojim su ugovorile pokrivenost za građanskopravnu odgovornost Litakse vezano uz upotrebu dvaju motornih vozila u njenom vlasništvu za razdoblje od 25. studenog 2008. do 24. studenog 2009. Navedenim ugovorom strane su ugovorile da će se vozila koristiti samo za prijevoz putnika i robe na području Republike Litve. Također, ugovorile su obvezu Litakse da u slučaju kad namjerava koristiti vozila dulje od 28 dana u drugoj državi članici ili tamo prevoziti robu ili osobe, o tome mora obavijestiti BTA uz plaćanje dodatne premije. Oba osigurana vozila sudjelovala su tijekom 2009. u prometnoj nezgodi u Ujedinjenom Kraljevstvu i Njemačkoj, a Litaksa nije prethodno obavijestila BTA o namjeri korištenja vozila izvan njenog teritorija.

BTA je žrtvama nezgoda naknadila štetu, a potom je, smatrajući da je Litaksa prekršila odredbe ugovora po kojima je bila dužna obavijestiti BTA o namjeri korištenja vozila u drugoj državi, nadležnom litvanskom sudu podnijela tužbu protiv Litakse radi isplate polovice iznosa naknade štete isplaćenih oštećenima.

Prvostupanjski sud usvojio je tužbu, a odlučujući o žalbi tuženika, drugostupanjski sud djelomično ju je odbio zbog zastare, dok je u

32 Čl. 3. (1) Prve direktive, čl. 2. (1) Druge direktive i čl. 1. Treće direktive

33 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1427794026980&uri=CELEX:62013CJ0556>

preostalom dijelu potvrdio prvostupanjsku odluku. U razlozima koje daje za takvu presudu, drugostupanjski sud navodi da kršenje odredaba ugovora o osiguranju opravdava dosuđenje polovice naknade štete koju je BTA isplatila žrtvama. U revizijskom postupku Vrhovni sud Litve želi znati odgovara li pojmu jedinstvene premije, koju uvodi čl. 2. Treće direktive, pojam premije koja se razlikuje ovisno o tome je li vozilo namijenjeno prometovanju samo na području države članice u kojoj se uobičajeno nalazi, ili na cijelom području.

Europski sud navedeni je predmet, zapravo, sveo na davanje odgovora na pitanje obuhvaćaju li odredbe čl. 2. Treće direktive³⁴, koje se odnose na jedinstvenu premiju i teritorijalni opseg pokrića, samo odnos između osiguratelja i žrtve, ili i odnos između osiguratelja i osigurane osobe.

U odgovoru na to pitanje Europski sud prvo polazi od cilja direktiva kojima nije svrha samo zaštita žrtava prometnih nezgoda već i poticanje mobilnosti građana EU-a kroz dodatno olakšanje prelaska unutarnjih granica Unije, sve radi uspostave i funkcioniranja zajedničkog tržišta, a zatim i od same svrhe osiguranja koju obilježava činjenica da se osiguratelj obvezuje za unaprijed plaćenu premiju ispuniti osiguranoj osobi, u slučaju ostvarenja osiguranog rizika, činidbu ugovorenu prilikom zaključenja ugovora.

U kontekstu takvih utvrđenja, Europski sud zaključuje da pojam jedinstvene premije ne bi imao smisla kada bi osiguratelj mogao podvrgnuti ugovaratelja osiguranja obvezi plaćanja dodatne premije za rizik proizašao iz upotrebe tog vozila izvan države članice u kojoj se ono uobičajeno nalazi, slijedom čega smatra da ova odredba Direktive obuhvaća jednako

34 Čl. 2. Treće direktive glasi: "države članice poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale da sve police (obveznog osiguranja motornih vozila) – pokrivaju, na temelju jedinstvene premije i tijekom cijelog trajanja ugovora, cjelokupno područje Unije, uključujući svaki boravak vozila u drugoj državi članici za vrijeme trajanja ugovora – jamče, na temelju jedinstvene premije, u svakoj državi članici pokriće propisano njezinim zakonom ili pokriće propisano zakonom države članice u kojoj se vozilo uobičajeno nalazi ako je to pokriće više (neslužbeni prijevod)

odnos između osiguratelja i žrtve i između osiguratelja i osigurane osobe.

5. Aktualnosti hrvatske sudske prakse vezane uz primjenu direktiva

Sudove u Republici Hrvatskoj tijekom 2015. preplavio je broj podnesaka (odgovora na tužbu) jednog osiguravajućeg društva u kojima ono upire na nepravilno tumačenje domaćih propisa od strane sudova u Republici Hrvatskoj koje je suprotno duhu i cilju koji se želi postići Direktivom 2009/103/EZ. Riječ je o sporovima u kojima fizičke osobe potražuju naknadu neimovinske štete na temelju police od auto-odgovornosti, a sporno tumačenje tiče se zakonskih propisa koji određuju početak tijeka zateznih kamata na neimovinsku štetu.

To društvo tvrdi da sudovi uglavnom dosuđuju zatezne kamate na neimovinsku štetu pozivajući se na odredbu čl. 1103ZOO/05³⁵, unatoč tome što je Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (dalje ZOOP/05) u odnosu na ZOO/05 *lex specialis* u slučaju kad prava i obveze osiguratelja u postupcima naknade štete uređuje na poseban način. Navodi da prvostupanjski sud u sporovima za naknadu štete ne radi razliku između odgovornosti štetnika koja je uređena ZOO/05 i odgovornosti osiguratelja koju propisuje ZOOP.

Ističe da ZOOP uređuje pitanje prava i uvjeta na izravno podnošenja odštetnog zahtjeva odgovornom osiguratelju, pitanje prava na zatezne kamate i njihov tijek (dospijeće) te pravo na podnošenje tužbe. Ona (vjerojatno prava?) su u čl. 12. ZOOP-a unesena pri usklađivanju domaće materije obveznog osiguranja u prometu po uzoru na pravnu stečevinu EU-a – I.-V. Direktive o obveznom osiguranju od građanskopravne odgovornosti nastale upotrebom motornog vozila, a osobito sa VI. kodificiranom verzijom svih prethodnih pet direktiva. U odredbi ZOOP-a detaljno su propisani rokovi i postupak za rješavanje zahtjeva za naknadu štete, te pravo oštećene osobe na podnošenje tužbe i na zatezne kama-

35 Čl. 1103. ZOO-a regulira pitanje dospjeća obveze na pravičnu novčanu naknadu te propisuje da ona dospjeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga.

te od podnošenja odštetnog zahtjeva u slučaju nepoštivanja navedene procedure i neisplate nespornog dijela naknade štete oštećenoj osobi u rokovima propisanim tim Zakonom.

Osiguravajuće društvo smatra da sudovi u Republici Hrvatskoj pogrešno tumače nacionalne propise koji reguliraju dospijee obveze osiguratelja na isplatu pravične novčane naknade, te da dosuđuju zatezne kamate od podnošenja odštetnog zahtjeva ne vodeći računa o tome je li osiguratelj poštivao propisanu proceduru u mirnom postupku. Takvo tumačenje, smatra osiguravajuće društvo, suprotno je duhu i cilju koje zakonodavac želi postići odredbom čl. 12. st. 4. ZOOP-a, kojim se u nacionalno zakonodavstvo prenosi čl. 22. VI. Direktive, a koji zatezne kamate predviđaju kao svojevrsnu sankciju za osiguratelja koji nije poštivao rokove i proceduru rješavanja odštetnog zahtjeva. Da je tome tako proizlazi i iz obrazloženja prijedloga ZOOP/05 u kojem Zakonodavac iznosi razloge donošenja sporne odredbe, a koji citiram (uz ostalo) navodi "...utvrđivanje rokova za obradu štete te sankcija društvu za osiguranje za nepravovremeno izvršavanje obveza u obliku zateznih kamata pridonijet će bržoj obradi i likvidaciji šteta te isplati naknade štete..." ili "...rasterećenje sudstva u RH, ali i zaštita osiguravatelja od izvršenja plaćanja kamate za naknadu štete koju nije bio u mogućnosti riješiti u utvrđenom roku, jer nije znao za istu."

Osim gore navedenog, osiguravatelj smatra da postoji neusklađenost čl. 12. ZOOP-a, kojim se propisuje postupak rješavanja odštetnog zahtjeva domaćeg oštećenika, s čl. 50. istog Zakona koji uređuje postupak za rješavanje odštetnog zahtjeva u odnosu na strane državljane. Naime, potonja odredba, osim što predviđa dulje rokove (tri mjeseca umjesto 60 dana kao u čl. 12. ZOOP/05), u potpunosti izostavlja odredbu o pravu oštećenika na zatezne kamate koju sadrži čl. 12 ZOOP-a. Takvom neusklađenošću propisa, tvrdi osiguravatelj, zakonodavac je narušio postavke Europskoga suda o cilju i svrsi direktiva na tzv. "usporedivo postupanje", te ih je lišio njihova "korisnog učinka".

Budući da je sud dužan čl. 12. ZOOP/05 tumačiti u skladu s njegovom europskom pozadinom, osiguravajuće društvo smatra da tumačenje mora ići u mjeru da oštećenik ima pravo na zatezne kamate od podnošenja odštetnog zahtjeva samo u situaciji kad nije u rokovima propisanim čl. 12. st. 1. ZOOP-a isplatio oštećeniku nespornu naknadu štete. U suprotnom, kada je među strankama opravdano sporna odgovornost za naknadu štete (kao npr. kad se vodi prekršajni ili kazneni postupak protiv oštećenika a oštećenik dostavlja samo zapisnik o očevidu), tužitelji bi imali pravo na zateznu kamatu tek od presuđenja (budući da je tek u sudskom postupku, izvođenjem dokaza, moguće utvrditi sve relevantne okolnosti za ocjenu odgovornosti).

Osobno smatram da je ispravan stav osiguravajućeg društva kada tvrdi da se pitanje dospijee obveze osiguratelja na isplatu pravične novčane naknade na neimovinsku štetu prosuđuje primjenom čl. 12. st. 4. ZOOP/05, a ne čl. 1103. ZOO/05, jer je potonji *lex specialis* u odnosu na ZOO/05 u svim pitanjima kojima se uređuje odgovornost osiguravatelja u sporovima u kojima ovaj odgovara temeljem police obveznog osiguranja od auto-odgovornosti.

Za usporedbu citiraju se oba članka:

Konačni tekst čl. 12. ZOOP/05 nakon izmjena i dopuna ZIDZOOP/14 glasi:

- (1) Odgovorni osiguratelj je dužan u roku od 60 dana od dana primitka odštetnog zahtjeva utvrditi osnovanost i visinu toga zahtjeva te dostaviti podnositelju zahtjeva:
  1. obrazloženu ponudu za naknadu štete, ako su odgovornost za naknadu štete te visina štete nesporne, ili
  2. utemeljen odgovor na sve točke iz odštetnog zahtjeva u slučaju ako su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporne.
- (2) Ako odgovorni osiguratelj u roku iz stavka 1. ovoga članka oštećenoj osobi ne dostavi obrazloženu ponudu za naknadu štete, odnosno utemeljeni odgovor, oštećena osoba može protiv njega podnijeti tužbu. Tužba podnesena protiv odgovornog osiguratelja ili odgovorne osobe prije protoka roka iz

stavka 1. ovoga članka smatrat će se preuranjenom.

- (3) Odgovorni osiguratelj je dužan isplatiti iznos naknade štete u roku iz stavka 1. ovoga članka. U slučaju nemogućnosti utvrđenja visine konačnog iznosa štete, odgovorni osiguratelj je oštećenoj osobi dužan isplatiti iznos nespornog iznosa naknade štete kao predujam u roku propisanom stavkom 1. ovoga članka.
- (4) U slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete ili nespornog iznosa naknade štete, u roku iz stavka 1. ovoga članka, oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete, odnosno uz dužni nesporni iznos naknade štete ima pravo i na isplatu iznosa kamate, i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva.
- (5) U slučaju neimovinske štete u postupku pred odgovornim osigurateljem oštećena osoba ima pravo priložiti nalaz i mišljenje neovisnog vještaka kojeg je osobno izabrala”

Čl. 1103. ZOO/05 glasi:

Obveza pravične novčane naknade dopijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga.

Dakle, već na prvi pogled jasno je da ZOOP/05 propisuje pitanje dospijeca obveze osiguratelja na naknadu štete slijedom čega taj propis u odnosu na ZOO/05 predstavlja *lex specialis*. Mislim da to pitanje ne bi trebalo biti sporno. Kao sporno ne bi se trebalo postaviti ni pitanje plaćanja zateznih kamata kad je osiguravatelj neosnovano otklanjao obvezu isplate naknade štete (st. 1.) ili predujma naknade štete (st. 4.), iako je osiguravatelj imao uvid u svu relevantnu dokumentaciju za utvrđenje odgovornosti i visine štete³⁶. Ono što se javlja kao sporno jest: može li se čl. 12. st. 4. ZOOP/04 tumačiti na način da postoji obveza osiguravatelja na plaćanje zateznih kamata na dosuđenu neimovinsku štetu od odštetnog zahtjeva u situaciji kad je osiguravatelj, prilikom rješavanja zahtjeva u mirnom postupku, oprav-

dano otklonio svoju odgovornost za isplatu naknade štete, bilo pozivom na nedostatnu dokumentaciju koja je priložena odštetnom zahtjevu, bilo na nedostatnost poznatih elemenata temeljem kojih bi se, bez provođenja odgovarajućeg postupka, mogla utvrditi dinamika ili drugi parametri relevantni za ocjenu odgovornosti (st. 1. toč. 2. ZOOP/05).

Budući da je navedenom odredbom u ZOOP/05 preneseno odgovarajuće europsko zakonodavstvo, prilikom njenog tumačenja potrebno je uzeti u obzir i njenu europsku pozadinu.

Tako je čl. 22. Direktive koji propisuje postupak naknade štete unesen prvi put u IV. Direktivu kao rezultat rasta svijesti o potrebi učinkovitije zaštite žrtava prometnih nezgoda. Dakle, primarni je cilj te odredbe zaštita oštećenika kao slabije strane i potrošača usluge osiguranja u odnosu na jačeg i moćnijeg osiguratelja.

Navedeno proizlazi i iz toč. 30. Preambule VI. Direktive koja glasi:

Pravo pozivanja na ugovor o osiguranju i izravnog pokretanja odštetnog zahtjeva prema društvu za osiguranje od velike je važnosti za žrtve prometnih nezgoda. Kako bi se omogućila učinkovita i brza likvidacija šteta i što je više moguće izbjegao skup pravni postupak, trebalo bi predvidjeti pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost odgovorne osobe za sve žrtve prometnih nezgoda.

U istom tonu govore i iduće točke Preambu-³⁷ u kojima zakonodavac traži od država da žrtvama prometnih nezgoda kroz transparentan i unaprijed propisan postupak zajamči rješavanje odštetnog zahtjeva bez odgađanja. Tendencija je europskog zakonodavca da se učinkovitost tog postupka jamči kroz sustav sankcija koje će odrediti sama država, a Direktiva ih spominje samo primjerice, pa u tom smislu nalaže državama da predvide pravo oštećenika na zatezne kamate kada osiguravatelj nije postupio po svojoj obvezi u propisanom roku, ali daje i mogućnost državama da

³⁶ Uvijek se postavlja i pitanje načina utvrđenja visine pravične novčane naknade, jer je ono ostavljeno na ocjenu sudu koji o tom pitanju odlučuje po slobodnoj ocjeni uz uvažavanje određenih kvalifikatornih okolnosti (strah, boli, duševne boli itd.)

³⁷ Toč. 40. i 41. Preambule

to pitanje riješe kroz već postojeće odredbe o zateznim kamatama koje postoje u nacionalnom zakonodavstvu.

U tom smislu donesen je i čl. 22. Direktive koji glasi:

Države članice predviđaju obvezu, pod prijetnjom odgovarajućih učinkovitih i sustavnih financijskih ili istovjetnih administrativnih sankcija, prema kojoj u roku od tri mjeseca od dana kada je oštećena osoba podnijela svoj zahtjev za naknadu štete bilo izravno društvu za osiguranje osobe koja je prouzročila nezgodu ili njegovu predstavniku za likvidaciju štete

- (a) društvo za osiguranje osobe koja je prouzročila nezgodu ili njegov predstavnik za likvidaciju štete imaju obvezu dati obrazloženu ponudu za naknadu štete u slučajevima kada odgovornost nije sporna i kada je visina štete procijenjena; ili
- (b) društvo za osiguranje kojemu je upućen zahtjev za naknadu štete ili njegov predstavnik za likvidaciju štete imaju obvezu dati utemeljen odgovor na točke navedene u odštetnom zahtjevu u slučajevima kada je odgovornost sporna ili kada visina štete nije u potpunosti procijenjena.

Države članice donose odredbe kako bi osigurale da se, kada ponuda nije dana u roku od tri mjeseca, plaća kamata na iznos naknade štete koji oštećenoj osobi ponudi društvo za osiguranje ili dodijeli sud.

Mišljenja sam da time što je hrvatski zakonodavac u ZOOP/05 unio strože rokove za osiguratelja kod rješavanja odštetnih zahtjeva pa i oštrije sankcije u smislu prava na zatezne kamate od odštetnog zahtjeva, a ne od protoka rokova za rješavanje odštetnih zahtjeva, nije napravio propust kod prenošenja Direktive u nacionalno zakonodavstvo, jer sama Direktiva u čl. 28. propisuje pravo države da donese ili zadrži odredbe koje su za oštećenika povoljnije od odredaba potrebnih za usklađivanje s ovom direktivom – ali je svakako nepovoljnije u odnosu na ZOO, koji predviđa tijek zateznih kamata od dana podnošenja zahtjeva.

Također, smatram da za konkretno pitanje zateznih kamata nije od utjecaja niti neusklađenost odredbi u ZOOP/05 koji reguliraju položaj posjetitelja u odnosu na domaćeg

oštećenika, a koje pitanje bi se moglo pojaviti kao sporno tek u primjeni čl. 50. ZOOP/05, kada bi se na takvu neusklađenost pozivao oštećenik-stranac u sporu protiv osiguravatelja, uz tvrdnju da se time vrijeđa njegovo pravo na usporedivo postupanje zajamčeno Direktivom.³⁸

Međutim, dvojbeno je oduzima li tumačenje čl. 12. st. 4. ZOOP/05 na način koji to čini sudska praksa smislenost pa tako i “korisni učinak” VI. Direktivi čije se mjere prenose spornom odredbom.

Dakle, polazeći od smisla i svrhe mjere sadržane u čl. 22. Direktive, koja bi za rezultat trebala imati učinkovitiji, brži i transparentniji postupak rješavanja zahtjeva u mirnom postupku, postavlja se pitanje demotivira li se stranke od provođenja mirnog postupka time što se žrtvi jamči pravo na zatezne kamate od podnošenja zahtjeva u mirnom postupku, unatoč tome što je osiguravatelj opravdano otklonio svoju obvezu isplate spornog dijela štete, i to osiguravatelja, time što ga se kažnjava bez obzira na to postupali u skladu sa svojom zakonskom obvezom, i oštećenika, time što mu se jamče ista prava bez obzira na to je li odštetni zahtjev podnio da zadovolji formu ili sa stvarnom željom da svoj odnos s osiguravateljem riješi u tom postupku. Osim toga, upitna je i smislenost samog instituta zateznih kamata kao kazne za kažnjavanje dužnika za zakašnjenje u ispunjenju obveze. Može li se smatrati, u situaciji u kojoj je zakonom izričito propisana obveza osiguratelja na isplatu novčane naknade samo kad su šteta i odgovornost nesporni, da je osiguravatelj zapao u zakašnjenje, kad je, u cijelosti pridržavajući se zakonom propisane procedure, ispitao odštetni zahtjev i potom opravdano zaključio da nema dovoljno elemenata za procjenu odgovornosti ili visine štete, te shodno tome odbio isplatiti oštećeniku naknadu štete?

Kako se navedena pitanja tiču primjene i tumačenja europskog prava, smatram da bi hrvatski sud pred kojim se ona postavljaju kao sporna mogao, u smislu čl. 267. Ugovora o

38 Toč. 20. Preambule

funkcioniranju Europske unije,³⁹ postaviti prethodno pitanje Europskom sudu.

6. Zaključak

Novija praksa Suda EU-a, kao i praksa nacionalnih sudova, pokazuje da niti 50 godina nakon donošenja Prve direktive o osiguranju od građanskopravne odgovornosti za štetu od motornih vozila ne prestaju dvojbe i sumnje vezane uz njihovu primjenu i tumačenje.

Države članice su, uglavnom, prenijele u vlastita nacionalna zakonodavstva sve mjere koje su im naložene direktivama, ali unatoč tome praksa nacionalnih sudova vrlo je šarolika. Razloge za to treba djelomično tražiti u raznolikosti zakonodavnih rješenja u državama članicama kojima se uređuje građanskopravna odgovornost za štetu od motornih vozila čije uređenje je izvan dosega europskog prava. Međutim, praksa Europskog suda pokazuje da i u području koje je unificirano direktivama postoje nejasnoće i nedorečenosti. Tako je Europski sud popunio neke praznine koje su postojale u pravu Uni-

³⁹ Službeni list EU-a, C326 od 26. listopada 2012.

je, a razvili su se i novi postulati koji pomažu nacionalnim sudovima prilikom primjene i tumačenja nacionalnog prava. Što se tiče hrvatskog prava, unatoč tome što su direktive prenesene u nacionalno zakonodavstvo još ZID ZOOP/09., praksa hrvatskog suda pokazuje da je navedeno područje praktički neiscrpan izvor novih dvojbi i sumnji koje se javljaju kod primjene ovih propisa.

Poslovi koji se tiču obveznog osiguranja od auto-odgovornosti čine velik dio djelatnosti osiguravajućih društava, pa stoga ne začuđuje da se vezano uz propise kojima se uređuje ovo područje vodi snažna polemika. No, kao što to stalno u tekstu direktiva europski zakonodavac ističe, u sporovima naknada šteta iz osiguranja od auto-odgovornosti ne postoji jednak omjer snaga – osiguratelj je u odnosu na korisnika usluge osiguranja u nadmoćnom položaju. Zato je prilikom odlučivanja u – sporovima iz ove materije sud dužan upotrijebiti naročiti oprez da ne bi, doslovnim gramatičkim tumačenjem propisa, izgubio iz vida cilj koji je vodio europskog zakonodavca kod donošenja direktiva.

Literatura

- Council Directive 72/166/EEC of 24. April 1972 on the approximation of the laws of Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, and to the enforcement of the obligation to ensure against such liability, Official Journal of the European Communities L 103, (<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31972L0166:en:HTML>)
- Council Directive 84/5/EEC of 30 December 1983 on the approximation of the laws of Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, Official Journal of the European Communities L 008, (<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0005:EN:HTML>)
- Council Directive 90/232/EEC of 14 May 1990 on the approximation of the laws of Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, Official Journal of the European Communities L 129, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:31990L0232>)
- Directive 2000/26/EC of the European Parliament and of the Council of 16 May 2000 on the approximation of the laws of Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, Official Journal of the European Communities L 181, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32000L0026>)
- Directive 2005/14/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 amending council Directives 72/166/EEC, 84/5/EEC, 90/232/EEC and Directive 2000/26/EC of the European Parliament and of the Council relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, Official Journal of the European Communities L 149, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32005L0014>)
- Direktiva 2009/103/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (kodificirana verzija), Official Journal of the EU L 263/11, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0103&from=HR>)

- Treaty establishing the European Economic Community (EEC), Official Journal 25. 3. 1957, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=URISERV:xy0023>)
- Treaty on European Union (Maastricht Treaty), Official Journal C 191 of 29. 7. 1992, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:xy0026>)
- Uredba Europskog vijeća od 22. 12. 2000., broj 44/2001 O sudskoj nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Official Journal L 12 of 16. 1. 2001, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex:32001R0044>)
- doc. dr. Marijan Čurković, Peta direktiva EU o obveznom osiguranju od građanske odgovornosti za štete od motornih vozila, Revija za pravo osiguranja, broj 3/4/2005 (<http://www.erevija.org/pdf/articles/ser/MarijanCurkovic3,4-2005.pdf>)
- Presuda Suda C-162/13, Damijan Vnuk v. Zavarovalnica Triglav (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-162/13>)
- Presuda Suda od 23. listopada 2012., broj C-300/10 Almeida v. Companhia de Seguros Fidelidade-Mundial SA i drugi (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-300/10>)
- Presuda Suda od 26. ožujka 2015., broj C-556/13, Litaksa UAB v. BTA Insurance Company SE (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-556/13>)
- Presuda Suda od 16. lipnja 2011., broj C-536/2009, Omejc v. Republika Slovenija, (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-536/09>)
- Presuda Suda od 23. studenoga 2006., C-300/2005, Hauptzollamt Hamburg-Jonas v. ZVK, (<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?sessionId=9ea7d2dc30db6b979ab0afb04f4eb015ae5e839929e3.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuMahj0?docid=66400&pageIndex=0&doclang=EN&mode=&dir=&occ=first&part=1&cid=534405>)
- Presuda Suda od 28. ožujka 1996., broj C-129/94, Bernaldez (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61994CJ0129>)

Pravni izvori

- Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/05, 63/0841/08,125/1178/15)
- Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine, broj 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14)

Krenite u pravom smjeru

IUS-INFO®

Jesu li žrtve štetnih događaja građani drugog reda?

Svjedoci smo svakodnevnih nesreća i drugih štetnih događaja u kojima su žrtve fizičke i pravne osobe. Ljudi stradavaju u prometnim nesrećama i u nesrećama na radu, u međusobnim fizičkim ili verbalnim sukobima, izloženi su raznim oblicima omalovažavanja, diskriminiranja i maltretiranja u radnom odnosu ili u drugim oblicima organiziranja ljudskih djelatnosti. Pribija ih se na stup srama u medijima i slično. Protiv njih vode se dugotrajni sudski postupci, koji kad završe, primjerice, oslobađajućom kaznenom presudom – država im se čak i ne ispriča.

Kroz takve i slične događaje, koji znaju potrajati i dugo vrijeme, stradavaju i njihovo tjelesno i duševno zdravlje, dostojanstvo, čast, ugled i druga prava osobnosti iz čl. 19. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11. – čl. 9. Zakona o rokovima ispunjenja novčanih obveza i br. 78/15. – dalje: ZOO).

Pravnim se osobama, primjerice, dovodi u pitanje pravo osobnosti na njihov dobar glas i slično.

To su, dakako, tek neki primjeri stradavanja.

Niski iznosi sudske odštete poticaj su štetnicima na protupravna ponašanja

U ovom članku nećemo se baviti upitnom sudskom praksom u pogledu iznosa (visine) naknade koje sudovi dosuđuju kao naknadu štete. U svakom slučaju niski iznosi odštete, koje u nekim od navedenih životnih situacija sudovi dosuđuju oštećenima-žrtvama,

zapravo su samo poziv štetnicima da se dalje i protupravno ponašaju bez ozbiljnog straha od primjerene sudske sankcije.¹

Dakako, nisu za sve odgovorni sudovi. Doprinosa nezadovoljavajućem položaju žrtve daje i zakonodavac.

U ovom članku bavit ćemo se samo jednim segmentom koji također upućuje na činjenicu da žrtve štetnih događaja nisu u ravnopravnom položaju u odnosu na neposredne štetnike, odnosno osobe koje odgovaraju za štetnike. Riječ je o plaćanju zatezних kamata.

Zašto su ZOO-om propisane različite stope zatezних kamata u odnosu na pravne subjekte?

Prema odredbi čl. 29. st. 2. ZOO-a, primjena koje je u skladu s čl. 1165. tog Zakona počela 1. siječnja 2008., stopa zatezних kamata na odnose iz trgovačkih ugovora i ugovora između trgovca i osobe javnog prava određivala se, za svako polugodište, uvećanjem eskontne stope Hrvatske narodne banke koja je vrijedila zadnjeg dana polugodišta koje je prethodilo tekućem polugodištu za osam postotnih poena, a u ostalim odnosima za pet postotnih poena.²

1 Na takvu upitnu sudsku praksu pri obeštećenju žrtava koje su pretrpjele štetu, primjerice, zbog objave informacije u medijima, upućuje Damir Jelušić u članku *Pravna promišljanja o dužnosti noveliranja Zakona o medijima*, časopis *Odvjetnik* br. 1-2/2014, Zagreb, str. 21.-33.

2 Kritičke opservacije o učincima takvog propisa vidjeti u: Giunio, Miljenko, (D)*Efektini učinci eskontne stope*, list *Informator*, Zagreb, 5627/08, str. 14.-16.

Piše:
Ivo Crnić

odvjetnik u Zagrebu

Visina stope zateznih kamata određuje se, dakle, po načelu *rationae personae*, ovisno o statusu pravnog subjekata u konkretnom obveznom odnosu.

U pravni sustav bilo je uvedeno, dakle, razlikovanje s obzirom na to je li riječ:

- a) o odnosu iz trgovačkog ugovora ili ugovora između trgovca i osobe javnog prava ili
- b) o ostalim odnosima (primjerice u izvanugovornim odnosima plaćanja naknade štete ili u ugovornim odnosima plaćanja zajma između fizičkih osoba i slično).³

Iz obrazloženja koje je dano pri donošenju ZOO 2005., odredbe kojeg su u pogledu tako različitih stopa kamata na snazi od 1. siječnja 2008., ne vidi se čime se zakonodavac vodio kad se odlučio za tu dvojnost stopa zateznih kamata. Ista je situacija prema načelu *rationae personae* ostala i po Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, 78/15.) koji je na snazi od 1. kolovoza 2015. Tim je Zakonom izmijenjen čl. 29. st. 2. ZOO-a na način da je zapravo izmijenjen samo način (metoda) po kojoj se stopa zateznih kamata na odnose iz trgovačkih ugovora i ugovora između trgovca i osobe javnog prava određuje, za svako polugodište, uvećanjem prosječne kamatne stope na stanja kredita odobrenih na razdoblje dulje od godine dana nefinancijskim trgovačkim društvima izračunate za referentno razdoblje koje prethodi tekućem polugodištu za pet postotnih poena, a u ostalim odnosima (primjerice između fizičkih osoba i trgovaca, između dviju ili više fizičkih osoba ili u izvanugovornim odnosima) za tri postotna poena. No, i dalje taj Zakon razlikuje stopu zateznih kamata koju dužnik plaća s obzirom na osobu vjerovnika.

Ni pri toj zakonskoj izmjeni nije obrazloženo zbog čega te razlike, koje, prema našem mišljenju, uzrokuju ustavnopravnu nejednakost

jer zakon pogoduje određenim dužnicima, odnosno oštećuje pojedine vjerovnike, među kojima su upravo i žrtve raznih nesreća odnosno drugih štetnih događaja.

Zašto Hrvatski sabor pogoduje nekim dužnicima?

Takvim dvojnim, prema našem mišljenju i socijalno dvojbena, uređivanjem načina utvrđivanja stopa zateznih kamata, Hrvatski sabor u svojstvu donositelja zakona (zakonodavca) pogoduje, primjerice, u izvanugovornim odnosima osobama koje su nekome nanijele štetu, odnosno osobama koje odgovaraju za štetnike (primjerice, osiguratelji). Njima zakonodavac bez ikakvih razloga daje mogućnost da oštećeniku plaćaju zatezne kamate po (bitno) manjoj stopi od onu koju, primjerice, plaćaju trgovci kad padnu u zakašnjenje s ispunjenjem svoje novčane obveze.

Tako su od 1. kolovoza 2015. do 31. prosinca 2015. stope zateznih kamata bile na odnose iz trgovačkih ugovora i ugovora između trgovca i osobe javnog prava (čl. 29. st. 2. ZOO-a) – 10,14 %, a u ostalim odnosima (čl. 29. st. 2. ZOO-a) – 8,14 %. Isto se nastavilo i nakon promjene stopa zateznih kamata koje su stupile na snagu 1. siječnja 2016., kad su stope zateznih kamata u tim pravnim odnosima i između navedenih pravih subjekata opet različite i to 10,05 % odnosno 8,05 % (Narodne novine, br. 140/15.).

Žrtve-oštećenici imaju pravo na manje zatezne kamate. Zašto?

Drugim riječima vjerovnik u statusu oštećenika-žrtve u nekoj nesreći ili štetnom događaju ima pravo na 2 % manje zatezne kamate od vjerovnika u statusu trgovca. Zašto? Čime Hrvatski sabor u statusu zakonodavca opravdava takvu nejednakost pred zakonom? Time zakonodavac samo dodatno potiče štetnike da ne ispunjavaju svoje obveze prema oštećenima-žrtvama. Ujedno time Hrvatski sabor u neravnopravan položaj pred zakonom dovodi oštećenike koji su nastradali u raznim oblicima nesretnih događaja, jer oni

3 Takvu dvojnost (*dualizam*) u razlikovanju stopa zateznih kamata s obzirom na osobe u pravnom odnosu poznavali su i zakoni bivše SFRJ, koji su nakon državno-pravnog osamostaljenja Republike Hrvatske u početku bili preuzeti u njezin pravni sustav.

dobivaju manju zateznu kamatu od ostalih vjerovnika, u situaciji kad dužnik kasni s ispunjenjem svoje obveze (čl. 183. st. 1. u vezi s čl. 29. st. 1. ZOO-a). Time je povrijeđeno i ustavno načelo iz čl. 14. st. 2. Ustava Republike Hrvatske da su svi pred zakonom jednaki. Ovdje su vjerovnici-oštećenici (žrtve) koji zahtijevaju naknadu štete uzeti samo kao primjer, jer riječ je o vrlo velikom broju takvih životnih situacija. Naravno, s obzirom na odredbu čl. 29. st. 2. ZOO-a, takvih oštećenih vjerovnika ima i u drugim pravnim odnosima. Nekim dužnicima zakonodavac očito (ne)svjesno pogoduje.

Zatezne kamate na neimovinsku štetu

Člankom 1103. ZOO-a određeno je da obveza pravične novčane naknade dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga. Takvu je odredbu valjalo unijeti, jer je prijašnji Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 53/91., 73/91., 3/94., 7/96., 112/99. i 88/01. – dalje: ZOO/91), imao samo odredbu čl. 186. o dospelosti obveze za naknadu materijalne (prema važećem ZOO-u – imovinske) štete. Nije postojala odredba o tome od kada teku zatezne kamate na (tada) nematerijalnu štetu. Propis o zateznim kamata na imovinsku štetu važeće sadržava čl. 1086. ZOO-a, a kao obvezu osiguratelja kod isplate osigurnine na osnovi ugovora o osiguranju čl. 943. st. 4. ZOO-a.

Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje, osim glavnice, i zatezne kamate (čl. 29. st. 1. ZOO-a). Odredbom čl. 1103. ZOO-a⁴ određuje se, dakle, početak tjeka zateznih kamata u slučaju naknade neimovinske štete, i to od kada vjerovnik pisano pozove osobu odgovornu za naknadu štete na ispunjenje obveze izvansudskim pisanim za-

Hrvatski sabor u neravnopravan položaj pred zakonom dovodi oštećenike koji su nastradali u raznim oblicima nesretnih događaja, jer oni dobivaju manju zateznu kamatu od ostalih vjerovnika, u situaciji kad dužnik kasni s ispunjenjem svoje obveze. Time je povrijeđeno i ustavno načelo iz čl. 14. st. 2. Ustava Republike Hrvatske da su svi pred zakonom jednaki.

Ovdje su vjerovnici-oštećenici (žrtve) koji zahtijevaju naknadu štete uzeti samo kao primjer, jer riječ je o vrlo velikom broju takvih životnih situacija. Takvih oštećenih vjerovnika ima i u drugim pravnim odnosima. Nekim dužnicima zakonodavac očito (ne)svjesno pogoduje.

htjevom ili pokretanjem određenog sudskog postupka, dakako osim ako je šteta nastala nakon toga.

Zakonom poboljšan položaj oštećenika, ali...

Takva odredba trebala bi biti poticaj neposrednom štetniku ili osobi koja za njega odgovara da što prije razmotri oštećenikov zahtjev za naknadu, odnosno da oštećeniku ponudi i isplati odštetu u što kraćem roku. U suprotnom štetnika ili drugu osobu odgovornu za popravljavanje štete terete zatezne kamate.

Stupanjem na snagu ZOO-a, tj. od 1. siječnja 2006., a prema čl. 1103. tog Zakona, obveza naknade pravične novčane naknade neimovinske štete (čl. 1046. u vezi s čl. 1100. ZOO-a), dakle, dospijeva:

⁴ Tek odredbom čl. 1103. ZOO-a, koji se primjenjuje od 1. siječnja 2006. u taj je Zakon unesena odredba kojom se *eksplicitno* utvrđuje dan dospijea obveze pravične naknade, a to je dan podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe osim ako je šteta nastala nakon toga. Tako Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje: **Vrhovni sud**) u odluci Rev-x-1029/11 28. 5. 2013. Izbor 1/14-28.

- danom podnošenja pisanog zahtjeva odgovornoj osobi, ili
- danom podnošenja tužbe sudu⁵, osim ako je šteta nastala nakon toga.

Tijek zateznih kamata po ZOO/91

Time je zakonodavac prihvatio kritike iznesene u pravnoj literaturi na stajalište sudske prakse, utemeljeno na ZOO/91, da zatezne kamate na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teku tek od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena.⁶ Takvom se praksom, zapravo, pogodovalo odgovornim osobama, jer one nisu bile obvezne platiti zatezne kamate u razdoblju od dana kad su saznale za štetu, tj. kad ih je oštećena osoba izvansudski opomenula ili je podnijela tužbu, pa sve do donošenja prvostupanjske presude. Zato su štetnici, odnosno za njih odgovorne osobe, otezali s ispunjenjem svoje glavne novčane obveze, jer su znali da ih ne tereti obveza plaćanja zateznih kamata.

Tijek zateznih kamata po ZOO-u

Bitna pretpostavka da bi zatezne kamate počele teći prema važećem čl. 1103. ZOO-a, jest da je šteta nastala, tj. da su poznate sve posljedice štetne radnje. Naime, neimovinska šteta (čl. 1046. u vezi s čl. 19. ZOO-a) u pravilu ne nastaje danom štetnog događaja (primjerice danom prometne nezgode u kojoj je neka osoba nastradala), već nastupa kad se završi liječenje ozlijeđenog – oštećenika, odnosno stabilizacijom njegova zdravstvenog stanja. Prije nastanka štete zatezne kamate ne teku, jer je osnovna pretpostavka da bi zatezne kamate počele teći, da je šteta nastala i da su poznate

sve posljedice štetne radnje.⁷ Zatezne kamate, dakle, neće teći od dana podnošenja pisanog zahtjeva odgovornoj osobi u izvansudskom postupku ili od dana podnošenja tužbe sudu ako šteta još nije nastala: To zato jer nisu poznati svi elementi štete, uključivo i njezin opis. Primjer: ako se štetni događaj zbio 3. svibnja, a oštećenik podnese tužbu 7. lipnja, iako njegovo liječenje u to vrijeme još nije završeno pa se ne može utvrditi obujam neimovinske štete, tada šteta još nije nastala. Šteta će nastati kad liječenje bude okončano, primjerice 10. rujna. Prema tome, oštećenik nema pravo na zatezne kamate, iako je podnio zahtjev ili tužbu, za vrijeme kroz koje šteta još nije nastala (u ovom primjeru od 7. lipnja do 10. rujna). Ako oštećenik ipak podnese zahtjev ili tužbu za naknadu štete prije njezina nastanka, zatezne kamate neće teći od podnošenja zahtjeva ili tužbe, već od dana nastanka štete. Korisno je, dakle, da oštećenik svoj izvansudski zahtjev ili tužbu za naknadu štete podnese nakon što mu budu poznati svi elementi štete.

...djelomično je upitna sudska praksa

Unatoč takvom zakonskom poboljšanju oštećenikova pravnog položaja, praksa Vrhovnog suda u nekim slučajevima nije u skladu s čl. 1103. ZOO-a, odnosno suprotna je tom propisu. Tako je odlukom tog suda Revr-655/12 od 23. 10. 2013. Izv. određeno da s obzirom da je tužitelju visina naknade neimovinske štete određena na dan zaključenja glavne rasprave u cijelosti treba uzeti da naknada neimovinske štete dospijeva u tom trenutku, pa prema tom stajalištu zatezne kamate na neimovinsku štetu teku od dana donošenja prvostupanjske presude pa do isplate.

To stajalište Vrhovnog suda suprotno je gramatički jednostavnom i jasnom izričaju čl. 1103. ZOO-a prema kojem obveza naknade pravične novčane naknade neimovinske štete dospijeva:

- ili danom podnošenja pisanog zahtjeva odgovornoj osobi, ili

⁵ Tako i Vrhovni sud u odluci Revr-269/11 od 1. 6. 2011. Izv.

⁶ Tako Vrhovni sud u odluci Rev-1238/07 od 23. 4. 2008. (Izv.) navodi: "U ZOO/91 nije bilo izričito propisano kad dospijeva obveza plaćanja pravične novčane naknade za nematerijalnu štetu. U primjeni čl. 277. ZOO/91 zatezne kamate na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teku od dana donošenja prvostupanjske presude".

O zateznim kamatama vidjeti i uz čl. 29. i 1086.

⁷ Tako Vrhovni sud, Rev-191/09 od 14. 7. 2015. Izv.

- danom podnošenja tužbe sudu,
- osim ako je šteta nastala nakon toga,⁸ a
- nikako danom donošenja prvostupajnske presude (osim ako upravo na taj dan nije završeno liječenje oštećenika).

Ako je liječenje oštećenika završeno iza dana podnošenja izvansudskog zahtjeva ili tužbe sudu, ali prije donošenja prvostupajnske presude, zatezne kamate teku od dana završetka liječenja odnosno od dana stabilizacije oštećenikova zdravstvenog stanja. Kad sud u toj situaciji dosudi naknadu neimovinske štete od dana donošenja prvostupajnske presude on oštećuje oštećenika, jer mu nezakonito oduzima pravo na zatezne kamate koje u toj situaciji počinju teći prije toga, tj. od dana završetka liječenja odnosno od dana stabilizacije oštećenikova zdravstvenog stanja.

Takvom praksom Vrhovni sud, suprotno odredbi čl. 1103. ZOO-a, pogoduje odgovornim osobama (neposrednom štetniku i/ili osobi koja odgovara za neposrednog štetnika, primjerice osiguratelju), jer oni opet nisu obvezni platiti oštećeniku (žrtvi) zatezne kamate u razdoblju od dana kad su saznali za štetu, tj. kad ih je oštećena osoba izvansudski opomenula ili je podnijela tužbu, pa sve do donošenja prvostupajnske presude. Rečeno stajalište Vrhovnog suda u skladu je s praksom koja je vrijedila u vrijeme važenja ZOO/91, ali je suprotno čl. 1103. ZOO-a kao važećem propisu. U tom smislu i sam Vrhovni sud u odluci Rev-x-1029/11 28. 5. 2013. Izbor 1/14-28. Takvom praksom Vrhovnog suda, koja je s ustavnopravnog gledišta arbitrarna, taj sud postaje čimbenik pravne nesigurnosti i postupa suprotno čl. 14. st. 2., 26. i 29. st. 1. Ustava Republike Hrvatske.

Postoji i suprotna sudska praksa

U sudskoj praksi Vrhovnog suda nalazimo i na suprotne odluke, tj. one kojima taj Sud dosuđuje zateznu kamatu oštećeniku od dana podnošenja tužbe do isplate. Tako Vrhovni sud u odluci Revr-269/11 od 1. 6. 2011. Izv.⁹

⁸ Tako Vrhovni sud, Rev-191/09 od 14. 7. 2015. Izv.

⁹ Izv. – izvorni tekstovi (odluka) iz sudske prakse što ih je

To je praksa koja ima uporište u čl. 1103. ZOO-a.

Interesantno je da je Vrhovni sud u vlastitom *Izboru odluka*, dakle, u publikaciji koju sam izdaje i u njoj objavljuje izabrane odluke iz svoje i prakse drugostupajnskih sudova, dakle, one za koje i sam smatra da imaju načelno značenje, objavljuje sentenciju u kojoj je izneseno pravno stajalište, prema kojem obveza pravične novčane naknade neimovinske štete dopijeva od dana podnošenja pisanog (izvansudskog – *nap. a.*) zahtjeva ili tužbe osim ako je šteta nastala nakon toga. Budući da je liječenje tužiteljice završeno nakon podnesenog pisanog zahtjeva pravična novčana naknada dospjela je završetkom liječenja i od tog dana tužiteljici-oštećenici pripadaju zatezne kamate.¹⁰ To je također praksa koja ima uporište u čl. 1103. ZOO-a, za razliku od ovdje prije spomenute odluke Vrhovnog suda Revr-655/12 od 23. 10. 2013.

Takvom neujednačenom sudskom praksom u tumačenju čl. 1103. ZOO-a stvara se pravna nesigurnost, a oštećenike se dovodi u neravnopravan i nejednak položaj pred zakonom i sudovima.

To nije pravično suđenje u smislu čl. 29. st. 1. Ustava i čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.¹¹

Sudska praksa u primjeni čl. 1103. ZOO-a

1. Pravilno su nižestupajnski sudovi zateznu kamatu na neimovinsku štetu dosudili na osnovi odredbe čl. 29. st. 1. u vezi s čl. 1103. ZOO-a od dana podnošenja tužbe

pregledao autor.

¹⁰ Županijski sud u Osijeku, Gž-3777/11 od 16. 2. 2012. Izbor 2/12-73. Kasnije je i sam Vrhovni sud izrazio stajalište da prije nastanka štete zatezne kamate još uvijek ne teku, jer je osnovna pretpostavka da bi zatezne kamate počele teći da je šteta nastala i da su poznate sve posljedice štetne radnje. Vidjeti o tome potpunije u odluci tog suda Rev-191/09 od 14. 7. 2015. Izv. koju navodimo u sudskoj praksi uz ovaj članak ZOO-a.

¹¹ Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 6/99. i 8/99.- ispr., 14/02., 1/06., 13/03., 9/05. i 1/06. Konvencija je u javnosti poznata i pod popularnim nazivom *Europska konvencija*.

15. prosinca 2006., odnosno povišenja tužbenog zahtjeva 30. listopada 2007. Vrhovni sud, Revr-269/11 od 1. 6. 2011. Izv.
2. Obveza pravične novčane naknade neimovinske štete dospijeva od dana podnošenja pisanog (izvansudskog – *nap. a.*) zahtjeva ili tužbe osim ako je šteta nastala nakon toga. Budući da je liječenje tužiteljice završeno nakon podnesenog pisanog zahtjeva pravična novčana naknada dospjela je za vršetkom liječenja i od tog dana tužiteljici oštećenici pripadaju zatezne kamate. Županijski sud u Osijeku, Gž-3777/11 od 16. 2. 2012. *Izbor odluka Vrhovnog suda broj 2/12, str. 73.*
3. Bitna pretpostavka da bi zatezne kamate počele teći jest da je šteta nastala, tj. da su poznate sve posljedice štetne radnje. Naime, neimovinska šteta u pravilu ne nastaje danom štetnog događaja (primjerice: danom prometne nezgode u kojoj je neka osoba nastradala), već nastupa kad se završi liječenje ozlijeđenog-oštećenika, odnosno stabilizacijom njegovog zdravstvenog stanja. Zatezne kamate, dakle, neće teći od dana podnošenja pisanog zahtjeva odgovornoj osobi u izvansudskom postupku ili od dana podnošenja tužbe sudu ako šteta još nije nastala, jer nisu poznati svi elementi štete, uključivo i njezin opseg. Prema čl. 1103. ZOO-a, obveza pravične novčane naknade dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga. Navedena zakonska odredba potpuno je jasna i nedvosmislena kad se odnosi na slučajeve kad je šteta nastala prije podnošenja zahtjeva za odštetu. Međutim, ta odredba jednako je jasna i u ostalom dijelu (“...osim ako je šteta nastala nakon podnošenja zahtjeva ili tužbe”). To zato jer prije nastanka štete zatezne kamate još uvijek ne teku, zato što je osnovna pretpostavka da bi zatezne kamate počele teći da je šteta nastala i da su poznate sve posljedice štetne radnje. Vrhovni sud, Rev-191/09 od 14. 7. 2015. Izv.
4. U odnosu na zakonsku zateznu kamatu koju je drugostupanjski sud dosudio od dana donošenja prvostupanjske presude pa do isplate, Vrhovni sud također prihvaća da je pravilno primijenjena odredba čl. 1103. ZOO-a, jer obveza pravične novčane naknade dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga, a u konkretnom slučaju, s obzirom na to da je tužitelju visina naknade neimovinske štete određena na dan zaključenja glavne rasprave u cijelosti treba uzeti da naknada neimovinske štete dospijeva u tom trenutku, a što je prihvaćeno pravno stajalište ovoga suda. Vrhovni sud, Revr-655/12 od 23. 10. 2013. Izv. *Napomena:* Prema autorovu stajalištu ovo je pravno shvaćanje Vrhovnog suda sporno iz razloga koji su navedeni u ovom članku.
5. Zatezne kamate na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teku od dana donošenja prvostupanjske presude kojom je naknada određena, kad je obveznopravni odnos nastao u vrijeme važenja ZOO/91 (tj. do 31. 12. 2005. – *nap. a.*). Vrhovni sud, Rev-x-1029/11 28. 5. 2013. *Izbor odluka Vrhovnog suda broj 1/14, str. 28* i Rev-x- 441/12 od 11. 9. 2012. Izv.

Literatura

- Čurković, Marijan, *O zateznim kamata u slučajevima naknade štete*, Hrvatska pravna revija 3/13, str. 22.-27.
- Čurković, Marijan, *Minimalne osigurane svote i rokovi za rješavanje odštetnih zahtjeva u obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti kao instrument zaštite oštećenih*, Hrvatska pravna revija 1/08, str. 33.-42.
- Dobrić, Slaven, *Tijek i visina zatezne kamate na naknadu neimovinske štete*, Svijet osiguranja, Zagreb, 3/08, str. 44.-46.
- Dobrić, Slaven, *Početak tijeka zatezne kamate na naknadu neimovinske štete – komentar dosadašnje sudske prakse u svjetlu odredaba novog Zakona o obveznim odnosima i Zakona o obveznim osiguranjima u prometu*, Hrvatska pravna revija 12/07, str. 19.-22.
- Jelušić, Damir, *Pravna promišljanja o dužnosti noveliranja Zakona o medijima*, časopis *Odvjetnik* br. 1-2/2014, Zagreb, str. 21.-33.

Granice slobode izražavanja u izvanrednim stanjima

Sloboda izražavanja ne dobiva svoj istinski značaj sve do trenutka kada mišljenje ide protiv zdravog razuma i kada je uznemirujuće.

Johannes Masing
(Sudac Ustavnog suda Njemačke)

1. Izražavanje mišljenja i opasnost za ustavni poredak

Raspravu otvaramo pitanjem koje se odnosi na srce slobode izražavanja: možemo li zabraniti izražavanje mišljenja samo zbog opasnosti za ustavni poredak?

Sloboda izražavanja nije neograničena, poziv na nasilje nad pravima drugih oduvijek može biti ograničen.¹ Ono što je novo i dobiva sve veću važnost, odredba je o zabrani širenja mišljenja i ideologija samo zbog njihovog opasnog sadržaja za ustavni poredak. Raširena je ideja da fundamentalistička mišljenja, bilo radikalno lijeva ili desna, trebaju biti ilegalna i zabranjena. Prema toj ideji sloboda izražavanja ima granice na razini svog sadržaja i zbog toga se ustavom neka mišljenja mogu ili moraju isključiti iz demokratskog procesa.

Ukratko, sve smo više voljni putem mjera javne vlasti zabraniti mišljenja koja dovode u pitanje temelje zapadnog svijeta, primjerice na internetu. Prema tom stavu, opasnost ideja za zaštićene ustavne vrednote predstavlja dovoljan temelj za njihovu zabranu. Domet slobode

izražavanja je time, nasuprot zaštiti ustavnog poretka, pitanje vaganja interesa. Sudac Ustavnog suda Njemačke prof. Johannes Masing zaključuje da bi takav pristup dao za pravo onima koji dijele motrište da to ustavno pravo ne treba biti ništa osim vaganja interesa između ekstremnih pozicija i traženja solucija zlatne sredine obučene u lijepe riječi.²

Zbiljski, takav pristup lišava slobodu izražavanja njezine supstance. Ako sloboda izražavanja nije valjana osim u funkciji vaganja ustavnih vrednota, ona se stavlja pod uvjet zdravog razuma i ispravnosti. Ona gubi svoj provokativni ubod.³ Niti jedno drugo temeljno pravo nije u toj mjeri pravo manjine koliko je to sloboda izražavanja. Sloboda izražavanja ne dobiva svoj istinski značaj sve do trenutka kada mišljenje ide protiv zdravog razuma i kada je uznemirujuće.

Gdje postaviti granice? Sidro ne treba biti sama opasnost mišljenja, već napad na prava koji ide izvan razmjene ideja. Onaj koji napravi korak od riječi na djela, napušta područje slobode izražavanja. Granice su prijeđene kada je riječ o pozivu na akciju, prijelazu na nasilje. Zabranjena opasnih mišljenja nije legitimni cilj, samo zaštita određenih konkretno ugroženih prava je legitimna. Zabrane ne trebaju ugušiti sadržaj mišljenja i razmjenu stavova, već isključivo oblike, formu širenja mišljenja koje se odnose na prijelaz na opipljivu povredu prava.

2. "Komemoracija za Rudolfa Hessa" (2009.)

Ustavni sud Njemačke u odluci poznatoj pod nazivom "Komemoracija za Rudolfa Hessa"⁴ iz

2 Johannes Masing, La liberté d'expression et la protection de l'ordre constitutionnel, *Revue générale du droit*, no 12, 2015., str. 4.

3 Ibidem., str. 7.

4 Izbor odluka Ustavnog suda Savezne Republike Njemačke, ur. Tobias Zern, Martin Bauch, Konrad Adenauer Stiftung, Zagreb, 2015., str. 122.

Piše:
prof. dr. sc.
Biljana Kostadinov

Katedra za
ustavno pravo,
Pravni fakultet
u Zagrebu

1 Rasprava se vodi i u američkoj doktrini, zbog djelovanja ISIL-a na internetu traži se ponovno razmatranje testa *clear and present danger* s ciljem promišljanja te ustavne granice slobode izražavanja. Tako Cass R. Sunstein (Harvard Law School) iznosi da je nužno ponovo promisliti o tom testu, Eric Posner (University of Chicago) poziva na isto. Vidi: <http://www.bloomberg.com/view/articles/2015-11-23/islamic-state-s-challenge-to-free-speech?>, [http://www.slate.com/articles/news_and_politics/view_from_chicago/2015/12/isis_s_online_radiocalization_efforts_present_an_unprecedented_danger.html?](http://www.slate.com/articles/news_and_politics/view_from_chicago/2015/12/isis_s_online_radiocalization_efforts_present_an_unprecedented_danger.html), pristup 1. 12. 2015.

2009. godine (BVerfGE 124,300) određuje da političke stranke i prosvjedi ne mogu biti zabranjeni samo zbog njihovih protuustavnih ciljeva ili propagiranja ideja protivnih ljudskim pravima. Međutim, mogu biti zabranjeni kada je njihov cilj napad, odnosno uništenje demokratskog poretka. To je slučaj samo kada se "odbacivanju liberalno-demokratskog poretka dodaje aktivno borbeni i agresivni duh".

Ustav Njemačke "uzda se u snagu slobodne polemike kao najdjelotvornijeg oružja protiv širenja totalitarnih ideologija ili ideologija koje preziru čovjeka. U skladu s time, čak ni širenje nacionalsocijalističkih ideja kao radikalno dovođenje u pitanje postojećeg poretka nije a priori isključeno iz domašaja slobode izražavanja mišljenja. Zadaću suprotstavljanja opasnostima povezanim s time slobodarski poredak utemeljen Ustavom u prvom redu dodjeljuje građanskom angažmanu u okviru slobodnog političkog diskursa."⁵

Međutim, Kazneni zakon u članku 130. st. 4. određuje iznimku koju treba sankcionirati, odobravanje nacionalsocijalističke vladavine nasilja i diktature – pozitivne izjave u vezi nacionalsocijalizma.⁶ Iznimka je ograničena samo na nacionalsocijalizam zbog njemačke povijesti. Nehumanost nacionalsocijalizma bila je antiteza ustavnom identitetu Njemačke, što opravdava takvo izuzeće (dakle, ne odnosi se na odobravanje i opravdavanje nasilja i diktature totalitarnih režima sveukupno, već samo na nacionalsocijalizam).

Štiti se javni mir, jer odobravanje vladavine nasilja i samovolje onog doba stanovništvo danas u pravilu doživljava kao agresiju i napad, čime se ne može postići ništa više od puke konfrontacije s ideologijom protivnom demokraciji i slobodi. Ustavni sud određuje: "Kazneni zakon općenito ne zabranjuje pozitivnu ocjenu nacionalsocijalističkog režima, niti zabranjuje pozivanje datuma i mjesta ili formi koji svojim sadržajem i simboličnom snagom podsjećaju na

to razdoblje s nečim pozitivnim. Njegova provedba, međutim, pretpostavlja da se priznaje kako je nacionalsocijalizam realno bio tiranija i diktatura. To može biti i glorifikacija neke povijesne osobe kojoj se odaje počast, ako iz konkretnih okolnosti proizlazi da se radi o simboličnom liku nacionalsocijalističke vladavine nasilja i diktature."⁷ Zakonodavac odobravanje, veličanje ili opravdanje nekadašnje nacionalsocijalističke diktature u javnosti ili na nekom skupu, već same po sebi barem načelno može smatrati ponašanjem koje treba sankcionirati i kvalificiranim kaznenim djelom, zaključuje Ustavni sud u navedenoj odluci.

Ustavni sud Njemačke zbog toga potvrđuje zabranu skupa sjećanja na Rudolfa Hessa zato što bi takav skup značio provedbu odobravanja nacionalsocijalističke vladavine nasilja, poziv na akciju. Pravna država nije nemoćna država, mora djelotvorno intervenirati protiv nasilja.⁸

3. Sloboda izražavanja i sprečavanje terorističke radikalizacije na internetu

Teroristički napadi koji su se dogodili 13. studenoga 2015. u Parizu, a u kojima su ubijene i ranjene stotine ljudi, ukazali su na hitnu potrebu za usklađenim djelovanjem država članica i Europske unije u cilju sprečavanja radikalizacije i borbe protiv terorizma. Europski parlament 25. studenog 2015. godine usvaja Rezoluciju o suzbijanju radikalizacije i novačenja europskih građana u terorističke organizacije⁹ potaknut fenomenom da se više od 5.000 europskih građana pridružilo terorističkim organizacijama izvan Europske unije,

7 Op. cit. 1., str. 124.

8 Vidi šire: Giovanni Bonello, Freedom of expression and incitement to violence; Freedom of expression, eds. Josep Casadevall, Egbert Myjer, Michael O'Boyle, Anna Austin, Wolf Legal Publishers, 2012. str. 349-359.

9 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0410+0+DOC+XML+V0//HR>, pristup 1. 12. 2015. Europski parlament izražava ozbiljnu zabrinutost zbog toga što terorističke organizacije sve češće upotrebljavaju tehnologije šifriranja koje onemogućuju tijelima kaznenog progona da otkriju i pročitaju sadržaj njihove komunikacije i radikalne propagande (čak i ako imaju sudski nalog). Uspostavlja se Europski centar za borbu protiv terorizma (ECTC) 1. siječnja 2016. godine čiji će dio biti Europski ured za ukazivanje na nezakoniti sadržaj.

5 Ibidem. str. 123.

6 https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1241, pristup 1. 11. 2015.

Čl. 130. st. 4: (4) Whosoever publicly or in a meeting disturbs the public peace in a manner that violates the dignity of the victims by approving of, glorifying, or justifying National Socialist rule of arbitrary force shall be liable to imprisonment not exceeding three years or a fine.

a taj se fenomen sve više ubrzava i poprima znatne razmjere.

Neki načini korištenja interneta pogodni su za širenje radikalizacije i fanaticima diljem svijeta omogućuju međusobno povezivanje i novačnije pojedinaca bez ikakvog fizičkog kontakta i na način kojemu se teško može ući u trag.¹⁰

Internet i društvene mreže važne su platforme za poticanje radikalizacije i fundamentalizma jer olakšavaju brzo i masovno globalno širenje poruka mržnje i zagovaranja terorizma, Europski parlament drži da u cilju sprečavanja terorističke radikalizacije na internetu kompanije i pružatelji usluga na internetu i društvenim mrežama imaju zakonsku odgovornost surađivati s tijelima država članica uklanjanjem svih nezakonitih sadržaja kojima se širi nasilni ekstremizam.

Parlament smatra da države članice trebaju razmotriti sudske postupke, uključujući kazneni progon, protiv poduzeća i pružatelja usluga na internetu i društvenim mrežama koji odbiju postupiti u skladu s administrativnim ili sudskim nalogom da uklone nezakoniti sadržaj ili sadržaj kojim se veliča terorizam sa svojih internetskih platformi. Odbijanje ili namjerno nesurađivanje internetskih platformi, čime se omogućuje kruženje nezakonitog sadržaja, treba smatrati sudioništvom koje se može izjednačiti s kaznenom namjerom ili nemarom te da u takvim slučajevima odgovorne treba izvesti pred sud. Parlament poziva nadležna tijela da zajamče stroži nadzor nad internetskim stranicama na kojima se potiče mržnja, a digitalne platforme da surađuju s državama članicama.

4. Ograničenja slobode izražavanja u izvanrednim stanjima – primjer Francuske

Tjedan dana nakon terorističkih napada u Parizu Francuska mijenja *Zakon o izvanrednim stanjima* (55-385) iz 1955. godine¹¹ (franc. *etat*

Naš ustavni poredak utemeljen je na snazi slobode. Sloboda je najviša vrednota ustavnog poretka i temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava RH). Sloboda izražavanja nije valjana i dopuštena zato što je u skladu s odlukama većine, već su većinske odluke valjane ako su u skladu sa slobodnom političkom debatom.

Ustav Republike Hrvatske hrabro usklađuje jamstvo slobode i odredbe o dosljednim ograničenjima u odnosu na obranu demokracije, pozivanja ili poticanje na rat i uporabu nasilja, rasnu ili vjersku mržnju. I čak i danas, pred izazovom terorizma, moramo imati povjerenje u snagu slobode. Ako ga izgubimo, izgubit ćemo ono što smo pokušali očuvati, istodobno izgubivši i sami sebe.

d'urgence), korišten tijekom alžirskog rata i dekolonizacije pedesetih godina 20. stoljeća. Francuske vlasti nisu tada htjele upotrijebiti ustavnu instituciju opsadnog stanja zbog negativnih konotacija na vojsku, zbog političkih

¹⁰ Vidi šire o internetu i slobodi izražavanja: Nina Vajić, Panayotis Voyatzis, The internet and freedom of expression: a „brave new word“ and the ECtHR's evolving case-law, str 391-409, op. cit. 8.

¹¹ **Loi n° 55-385 du 3 avril 1955 relative à l'état d'urgence.** <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000024042375&dateTexte=20160530>.

razloga odbijale su priznanje vojnog sukoba. Izvanredno stanje bilo je posljednji put u vrijeme nemira 2005. godine.¹²

Izvanredno stanje može biti proglašeno u slučaju neposredne opasnosti koja proizlazi iz teških napada na javni poredak ili u slučaju prirodne ili tehnološke katastrofe. Proglašava se uredbom Ministarskog vijeća kome predsjedava predsjednik Republike, u njoj se određuje teritorij njegove primjene. Protekom dvanaest dana može se produžiti samo zakonom kojim se precizira njegovo trajanje, stoga je bilo potrebno donijeti zakon o produženju izvanrednog stanja. Izvanredno stanje produženo je na tri mjeseca, do 26. veljače 2016. godine, potom je ponovno produženo zakonom i traje do danas.

Prema prirodi i kvaliteti tijela ovlaštenih donijeti mjere primjene u slučaju proglašavanja izvanrednog stanja, to se stanje izuzetka oslanja na policiju.

Pozitivnim izmjenama Zakona brisane su odredbe o preuzimanju nadležnosti od strane vojnih sudova, uvedena obveza informiranja parlamentarnih zastupnika o usvojenim mjerama vlade, brisane mjere za kontrolu medija, odnosno nadzora nad novinama i ostalim publikacijama, radijskim emisijama, kino projekcijama i kazališnim predstavama, i uvedena zabrana pretrage stana, ureda i automobila odvjetnika, sudaca i novinara bez sudbenog naloga.

Novi zakon donosi bitne izmjene kojima značajno povećava ograničenje sloboda.¹³ Daju se široke ovlasti ministru unutarnjih poslova ili prefektu za raspuštanje udruga i skupina koje "sudjeluju u obavljanju radnji koje ozbiljno krše javni red ili čije aktivnosti olakšavaju ili potiču takvu aktivnost."¹⁴ Zakon navodi da takve mjere neće završiti kada izvanredno stanje

prestane. Francuskim obavještajnim agencijama daje se ovlast da obavljaju nadzor sprječavanja akcija čiji je cilj održavati ili ponovo ustrojiti raspuštene udruge.

Određene su policijske pretrage doma kako po danu tako i po noći i policijska ovlast određivanja kućnog pritvora 12 sati dnevno za osobu "protiv koje postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da njezino ponašanje predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti."

Te se osobe moraju javljati policiji tri puta dnevno i predati putovnicu ili drugi identifikacijski dokument policiji. Njima mogu biti zabranjeni kontakti s određenim osobama ako "postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje" da njihovo ponašanje "predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti".

Ipak, zabranjeni su internistički kampovi. Mjera kućnog pritvora ne smatra se mjerom lišavanja slobode kao zatvor, već samo mjerom ograničavanja slobode i stoga ne uključuje intervenciju redovnih sudova. Sada preostaje samo Upravni sud, branitelj javnih sloboda i moguće naknadne tužbe zbog prekoračenja ovlasti u izvanrednom stanju.

Ako je osoba stavljena u kućni pritvor u prošlosti bila osuđena za kazneno djelo povezano s terorizmom i ako je odslužila kaznu u posljednjih osam godina, ministar unutarnjih poslova može joj odrediti postavljanje elektroničke narukvice, uz pisani pristanak te osobe.

Omogućava se ministru unutarnjih poslova i prefektu – vladinom predstavniku – nekog departmana narediti pretraživanja bez sudskog naloga u bilo koje doba i na bilo kojem mjestu, uključujući i privatne kuće, "kad postoje ozbiljni razlozi za sumnju da mjesto posjećuju osoba čije ponašanje predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti" (članak 11, I). Službenik pravosudne policije nazočan pretrazi mora, ako je utvrđeno kazneno djelo, sastaviti zapisnik i odmah obavijestiti državnog odvjetnika.

Zakon šuti o pitanju o prihvatljivosti materijala pronađenih u tim pretragama kao dokaza u bilo kojem naknadnom kaznenom postupku. Novi zakon također ugrožava prava na slobodu izražavanja i privatnost u okviru ECHR-a i ICCPR-a dopuštajući vlastima provođenje pretrage radi pristupa i kopiranja digitalnih

12 Vidi šire o izvanrednim stanjima i slobodi izražavanja: Françoise J. Hampson, Freedom of expression in situations of emergency and armed conflict, str. 445.-462., op. cit. 8.

13 Prof. Marie-Laure Basilien-Gainche, Etat d'urgence: «une marge de manœuvre bien trop large est offerte aux autorités» http://www.lemonde.fr/politique/article/2015/11/19/etat-d-urgence-une-marge-de-man-uvre-bien-trop-large-est-offerte-aux-autorites_4813627_823448.html#BGLMspcxHCfbjTz9.99, pristup 25. 11. 2015.

14 Članak 6. st. 1. Zakona o izvanrednim stanjima.

podataka pohranjenih na elektroničkim uređajima u prostorijama ili dostupnih preko tih uređaja. Zakon ne navodi nikakve mjere zaštite radi ograničenja korištenja, zadržavanja ili širenja podataka prikupljenih pod tim širokim ovlastima pretraživanja, uključujući situacije u kojima pretrage ne otkrivaju nikakve veze s nedjelima.

Za slobodu izražavanja važna je sljedeća odredba (članak 11, II): Ministar unutarnjih poslova može poduzeti "svaku mjeru kako bi se osigurao prekid bilo kakve online javne komunikacijske usluge koja navodi na počinjenje terorističkih djela ili ih veliča." Toj odredbi također nedostaju smislene granice i može je se iščitati kao da omogućuje blokiranje cjelokupnih internetskih usluga kako bi se ograničio pristup nekom govoru koji "veliča" teroristička djela (bez sudbenog naloga, bez odgode i bez ikakvog prethodnog postupka). Blokiranje internetskih stranica uvedeno je još 2014. godine Zakonom o antiterorizmu i dovelo je do 87 blokadi bez sudbenog naloga. No, bila je potrebna prethodna obavijest davatelju usluga da spriječi pristup u roku od 24 sata, kao i odluka osobe koju autonomno tijelo Nacionalno vijeće za informatiku i slobode odredi.

U Parlamentu je Nicolas Sarkozy predlagao da i samo čitanje džihadističkih internetskih stranica bude kazneno djelo, međutim prijedlog nije prošao.¹⁵ Prijedlog je glasilo "kaznit će se svaka osoba koja redovito konzultira internet-ske stranice koje veličaju terorizam." Slične stavove o ograničavanju interneta iznose i američki predsjednički kandidati Donald J. Trump i Hillary Clinton.¹⁶

Na temelju članka 15. ECHR-a, Vlada Francuske ima pravo nametnuti ograničenja određenih prava, uključujući slobodu kretanja, izražavanja i udruživanja, tijekom izvanrednih stanja, ali samo "u mjeri strogo zahtijevanoj hitnim potrebama tih izvanrednih prilika" i mora osigurati da je svaka mjera poduzeta prema

tom zakonu strogo razmjerna cilju kojem se teži, i da nije diskriminirajuća.

Za jasniju sliku namjera zakonodavca vrijedno je istaknuti odbačene amandmane prigodom usvajanja Zakona, primjerice, odbačeni su: amandman o ograničenju trajanja izvanrednog stanja, o ovlasti Parlamenta da sazove Ustavno vijeće Francuske kako bi se prekinulo izvanredno stanje, o prekidu mjere zabrane svakog kontakta s određenim osobama u slučaju da se mjera kućnog pritvora završi, odbačen je amandman o vremenu čuvanja podataka prikupljenih prigodom policijskih pretraga. Prijedlog Zakona o izvanrednim stanjima nije upućen Ustavnom vijeću na prethodnu kontrolu ustavnosti. Preostaje samo novi postupak prethodnog pitanja ustavnosti, no prema tom postupku ne može se doći do Ustavnog vijeća u roku od tri mjeseca koliko će, zasad, izvanredno stanje trajati. Ipak, naknadno, 2. prosinca 2015. godine, Odbor za zakonodavstvo Nacionalne skupštine dobiva ovlast Istražnog povjerenstva za kontrolu poduzetih mjera i uvida u svu dokumentaciju. Otvorili su i internetsku stranicu o tome.

5. Zaključak

Ustavna doktrina drži da suvremeni trenutak borbe protiv terorizma otvara, uz poznata pitanja o našem stavu prema slobodi "uvrede, šokiranja i remećenja" ili o ulozi davatelja usluga u zaštiti slobode izražavanja na internetu, novo temeljno pitanje: jesmo li svi potencijalni osumnjičenici u borbi protiv terorizma?

Naš ustavni poredak utemeljen je na snazi slobode. Sloboda je najviša vrednota ustavnog poretka i temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava RH). Sloboda izražavanja nije valjana i dopuštena zato što je u skladu s odlukama većine, već su većinske odluke valjane ako su u skladu sa slobodnom političkom debatom.

Ustav Republike Hrvatske hrabro usklađuje jamstvo slobode i odredbe o dosljednim ograničenjima u odnosu na obranu demokracije, pozivanje ili poticanje na rat i uporabu nasilja, rasnu ili vjersku mržnju. I čak i danas, pred izazovom terorizma, moramo imati povjerenje u snagu slobode. Ako ga izgubimo, izgubit ćemo ono što smo pokušali očuvati, istodobno izgubivši i sami sebe.

15 Punir pénalement la simple lecture de sites djihadistes? Nicolas Sarkozy revient <http://www.numerama.com/politique/130886-punir-penalement-la-simple-lecture-de-sites-djihadistes-nicolas-sarkozy-revient-a-la-charge.html>. pristup 20. 11. 2015.

16 Donald Trump Wants Bill Gates To 'Close That Internet Up', The Huffington Post UK, 11. 12. 2015.; Hillary Clinton Urges Silicon Valley to 'Disrupt' ISIS, The New York Times, 6. 12. 2015.

Kolokacije u jeziku prava

Ujedinjeno Kraljevstvo možda odlazi, ali engleski ostaje

„So long, Nigel Farage, the latest rat to jump from the sinking Brexit ship“. Zbogom, Nigel Farage, najnoviji štakore koji napuštaš brod Brexit koji tone. Tim se naslovom početkom srpnja britanski Independent oprostio od vođe kampanje za napuštanje Europske unije (the leave campaign) nakon što je ovaj odstupio s mjesta vođe svoje stranke (stepped aside as leader of Ukip). Da štakori napuštaju brod koji tone, to je poznato mnogim europskim narodima (rats abandon a sinking ship; die Ratten verlassen das sinkende Schiff; i topi abbandonano la nave che affonda; les rats quittent le navire), ali da brod napuštaju upravo oni koji su potonuće izazvali, to dosad nije bio dio sadržaja ove poznate metafore. I eto nam novog primjera trajne jezične mijene!

Piše:

Ivana Bendow
prof.

A kako su to Nigel Farage, David Cameron i Boris Johnson izazvali potonuće? I tone li brod doista?

Istina, (sada već bivši) premijer David Cameron predvodio je one koji su se zalagali za ostanak Velike Britanije u Europskoj uniji (the remain campaign), pa se njegovo povlačenje može razumjeti kao logična posljedica neuspjeha da svoje glasače uvjeri u prednosti ostanaka u Uniji. Ali zašto se povlače Boris Johnson i Nigel Farrage, barjaktari napuštanja EU (the flag-bearers of the leave campaign)? Odgovor je jednostavan: zato što ne znaju kako dalje. Nemaju odgovore. Uvalili su domovinu u žrvanj, iskoristili referendum i pitanje odnosa s Unijom za vlastitu političku promociju, a kada se kamen žrvnja počeo okretati, pobjegli u mišju rupu. Neki analitičari misle da su i sami bili zatečeni rezultatom referenduma. Nadali su se, navodno, da će za dlaku izgubiti (they hoped to lose by a whisker) i tako izbjeći preuzimanje odgovornosti za vođenje države nakon referenduma.

Prema Michaelu Douganu, profesoru europskog prava i predstojniku Jean Monnet katedre za pravo Europske unije na Pravnom fakultetu u Liverpoolu, zagovornici napuštanja EU-a obmanuli su glasače služeći se neistinama. Koje

su sve laži iznosili i kako se priča o Brexitu može dalje razvijati, to profesor detaljno analizira u govoru kojim se obratio javnosti i koji je dostupan na internetu (dovoljno je uuglati: dougan assesses uk's position you tube).

Prvi znakovi mogućeg potonuća su oslabljena funta (a weakened pound), zamrznuto zapošljavanje (recruitment freezes), glasine da se banke spremaju preseliti u Pariz (rumours of banks moving to Paris), nesigurna budućnost tisuća marljivih doseljenika iz Europske unije (an insecure future for the thousands of hard-working EU immigrants) i – možda najbolnije od svega – unutarnje podjele, tj. međugeneracijski rat (an intergenerational warfare) do kojeg je došlo kada se pokazalo da su mlađe generacije uglavnom glasale za ostanak u EU, a starije za odlazak.

Ono što je u priči o Brexitu (the Brexit saga), posebno zanimljivo, jer je sveprisutno i uvijek aktualno, to je krabuljni ples političara, u konkretnom slučaju bučnih zagovornika Brexita, koji je uslijedio nakon referenduma, njihov bal pod maskama, zabava što su je priredili za siromašan puk. Gledamo još jedan kabuki theater. Maska koju je za potrebe kabukija navukao Nigel Farage da bi opravdao svoje povlačenje zove se *I've got my country back, now I want*

O autorici:

Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i esejistika) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinjenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

my life back. Ponovo imam svoju državu, sada želim ponovo imati svoj život. Plašt kojim se zaogrnuo zove se *I've done my bit for my country* – ja sam svoj mali doprinos domovini dao. Sada neka rade drugi, hvala na pažnji, *thankyouverymuch*. Na javne pozive da se povuče i s mjesta zastupnika u Europskom parlamentu (*Member of the European Parliament, MEP*) Farage se oglašuje, što nas ne iznenađuje kad znamo da mu ta pozicija godišnje donosi oko 100.000 eura i plaćene sve troškove. A čovjek od nečega mora hraniti obitelj. Referendum o Brexitu ima savjetodavni karakter, tj. ne obvezuje parlament na provođenje njegovih rezultata. Na britanskim je parlamentarcima sada veliki teret. Što će odlučiti, to tek

treba vidjeti. Jedno je sigurno: i u slučaju da se Veliki Otok doista odmakne od Kontinenta (Britanci ostatak Europe obično nazivaju *the Continent*), svoj nam jezik neće oduzeti. Engleski će još dugo ostati s nama. *The English language will be here to stay*. S njim ćemo se još dugo boriti – učiti ga, podsjećati se na njegovu s našeg stajališta neobična rješenja, lomiti na njemu jezik, savijati pred njim kičmu i istovremeno njega savijati, podešavati ga po mjeri svojih izražajnih potreba i mogućnosti, svojeg pojmovnog svijeta, pa i svojih pravnih instituta.

Kolokacije što slijede pripremit će vas za lakše praćenje polusatnog govora profesora Michaela Dougana dostupnog na internetu.

raspisati referendum to call a referendum

voditi kampanju to conduct a campaign
organizirati svoju analizu u tri dijela to organize the analysis into three strands

najnepoštenija politička kampanja ikad viđena u ovoj zemlji the most dishonest political campaign this country has ever seen

biti kriv za nepoštenje ogromnih razmjera to be guilty of dishonesty on an industrial scale

rezultat pribavljen sustavnim nepoštenjem a result procured by systematic dishonesty

tendenciozne tvrdnje tendentious assertions

stvoriti klimu straha među našim sugrađanima to create a climate of fear among our fellow citizens

biti optužen za širenje panike to be accused of scaremongering

opravdati tako snažnu kritiku to justify such a strong criticism

srušiti jedan od glavnih stupova na kojima se UK razvijalo tijekom 40 godina to tear up one of the fundamental pillars upon which the UK has evolved for a period of over 40 years

usred ustavne krize in the midst of a constitutional crisis

neizreciva šteta nanescena našoj demokraciji untold damage inflicted on our democracy

savjetodavni referendum, neobvezujući an indicative referendum, a non-binding referendum

poštovati ishod referenduma to respect the outcome of the referendum

odgovornost je sada na vladi i parlamentu the responsibility now lies with the government and parliament

suvereni parlament može donositi kakve god zakone želi a sovereign parliament may legislate as it pleases

odvagnuti niz mogućnosti to weigh up a set of options

glavnina glasača the bulk of the voters

imati pravno obvezujuću snagu to have a legally binding force

potrebna je jednoglasnost unanimity is required

trijeznija analiza a more sober analysis
pokrenuti proces povlačenja to initiate the process of withdrawal

temeljito preurediti cijeli pravni sustav to thoroughly revise the entire legal system

Zarez u jeziku prava (1)

Piše

.....
doc. dr. sc.
Marko Alerić

Uz temu o pisanju velikog i malog početnog slova jedna od najvažnijih pravopisnih tema jest ona o pisanju zareza. Opravdano je pretpostaviti da pravnici razumiju kako pravo bez jezika koji je utvrđen i propisan ne može postojati. Upravo je činjenica da postoji jezik koji je utvrđen (standardni jezika) i u skladu s čijim je pravilima moguće govoriti i pisati jamstvo da će pravni propisi biti jednoznačni, da neće biti dvojbe u njihovu tumačenju, da će na temelju njih biti moguće jednoznačno zaključiti o tome koja su prava, a koje obveze pripadnika neke jezične zajednice. Zbog toga bi trebalo prihvatiti nužnost postojanja standardnog jezika i njime nastojati što bolje ovladavati kako bi ono što govorimo i pišemo bilo: 1. razumljivo, 2. pravilno i 3. jasno.

Tekst je razumljiv ako onaj koji ga sluša ili čita razumije značenje, odnosno sadržaj svake izgovorene ili napisane riječi. Pravilan je ako je sve što je u njemu izgovoreno ili napisano u skladu s gramatičkom i pravopisnom normom, odnosno u skladu s pravilima propisanim u normativnim priručnicima: rječniku, gramatici i pravopisu. Tekst je jasan ako je nedvosmislen, ako su ga svi koji su ga čuli ili pročitali shvatili jednako, bez razlike, ako slušatelji ili čitatelji ne traže da im se dijelovi teksta objasne, ako se ne dogodi da na temelju istog teksta jedna osoba koja je tekst čula ili pročitala učini jedno, a druga drugo.

Kako pisanje/nepisanje zareza utječe i na razumljivost/nerazumljivost, na pravilnost/nepravilnost, kao i na jasnoću/nejasnoću napisane rečenice, pa i cijelog teksta, važno je naučiti ne samo kada je zarez pravilno nego i kada ga nije pravilno pisati.

Zarez je znak kojim se u rečenici odvajaju riječi, rečenični dijelovi i tzv. surečenice, od-

nosno rečenice koje su dio složene rečenice. Zarezom se, dakle, označava da su pojedini dijelovi rečenice samostalniji, neovisniji, da nisu tijesno povezani kao što su povezani riječi, dijelovi rečenice i surečenice između kojih se zarez ne piše. Zbog toga i prilikom čitanja na mjestima na kojima se zarez nalazi treba biti kraća stanka.

Općenito je poznato da se, u ovisnosti o tome je li zarez u rečenici napisan ili nije, odnosno u ovisnosti o tome na kojem se mjestu u rečenici zarez nalazi, značenje rečenice može promijeniti.

U rečenici: *Istaknuli su da je to njihovo posljednje(,) neugodno iskustvo sa zaposlenicima te institucije* značenje rečenice mijenja se u ovisnosti o tome je li zarez napisan ili nije. Ako zarez nije napisan (*Istaknuli su da je to njihovo posljednje neugodno iskustvo sa zaposlenicima te institucije.*), znači da je bilo više neugodnih iskustava sa zaposlenicima institucije. Ako je zarez napisan (*Istaknuli su da je to njihovo posljednje, neugodno iskustvo sa zaposlenicima te institucije.*), znači da je bilo više iskustava, ali da je samo posljednje iskustvo bilo negativno.

U rečenici: *Kad smo odlučili da ćemo potpisati ugovor(,) o kupoprodaji (,) vlasnik više nije ni razmišljao zarez pravilno* (u skladu s pravopisnim pravilima) može doći na dva mjesta, ali će u ovisnosti o tome na kojem je mjestu zarez napisan značenje rečenice biti različito.

Iz prve rečenice: ***Kad smo odlučili da ćemo potpisati ugovor,*** o kupoprodaji vlasnik više nije ni razmišljao zaključujemo da ugovor koji smo odlučili potpisati ne mora biti ugovor o kupoprodaji, već da može biti riječ o nekom drugom ugovoru, o ugovoru čije je potpisivanje bilo uvjet da vlasnik pristane na kupoprodaju.

O autoru

Doc. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao docent. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

Iz druge rečenice: **Kad smo odlučili da ćemo potpisati ugovor o kupoprodaji**, vlasnik više nije ni razmišljao zaključujemo da je ugovor koji smo odlučili potpisati upravo ugovor o kupoprodaji.

Dakle, pravilno pisanje zarezova ovisi: 1. o značenju koje rečenicom želimo prenijeti i 2. o pravilima koja propisuju na kojim mjestima zarez treba/ne treba napisati. Upravo zbog toga nije uvijek lako odrediti treba li na nekom mjestu u rečenici zarez napisati ili ne treba.

Ipak, na nekim mjestima u rečenici zarez treba obavezno doći, što je utvrđeno pravopisnim pravilima o pisanju zarezova.

Evo nekoliko važnijih pravila o pisanju zarezova, a ostala će biti obrađena u sljedećem članku.

1. Zarez **se piše između riječi, rečeničnih dijelova koji se nižu, nabrajaju** pa i kad su povezani sastavnim veznicima.

Sudovi u Republici Hrvatskoj jesu: Županijski sud, Općinski sud, Trgovački sud, Prekršajni sud, Upravni sud.

Hrvatsku odvjetničku komoru uz ostale čine: Odvjetnički zbor Istra, i Odvjetnički zbor Varaždina, i Odvjetnički zbor Šibenik, i Odvjetnički zbor Sisak.

2. Zarez **se piše** kad datum dolazi iza oznake mjesta u nominativu.

Zagreb, 14. kolovoza 2016.; **Split**, 18. rujna 2016.; **Novi Vinodolski**, 3. veljače 2016.

Zarez **se ne piše** kada ispred datuma dolazi naziv mjesta u drugom padežu (u lokativu).

U Orebiću 14. kolovoza 2016., **Na Korčuli** 18. rujna 2016.; **U Novom Vinodolskom** 3. veljače 2016.

3. Zarez **se piše** između priložnih oznaka koje imaju isto značenje.

Dogovor je postignut u Dubrovniku prošle srijede, 8. ožujka 2016.; Jedno je vrijeme živjela u Berlinu, glavnom gradu Savezne Republike Njemačke.

4. Zarez **se piše** uz riječ u vokativu (ispred, iza ili s obje strane riječi koja je u vokativu, što ovisi o tome je li riječ u vokativu na početku, u sredini ili na kraju rečenice). Vokativ je čest u pisanom poslovnom komuniciranju. Javlja

se u svakoj prvoj rečenici poslovnog pisma, rečenici čiji je prvi dio uvijek oslovljavanje primatelja pisma.

Poštovani gospodine (gosp.) Kneževiću, u skladu s Vašim upitom obavještavamo Vas o tome da...

Poštovana gospođo (gđo) Perić, želimo Vas obavijestiti o našem novom proizvodu...

Poštovani, s obzirom na zahtjev koji ste nam uputili...

5. Zarez **se piše** ako se neki dio u rečenici naknadno dodaje, umeće (ispred, iza ili s obje strane riječi koja je u vokativu; ovisno o tome je li riječ u vokativu na početku, u sredini ili na kraju rečenice).

Ako su prva riječ u rečenici, od ostalih se riječi u rečenici **odvajaju zarezom** riječi: *jednostavno, međutim, naime, naravno, naprotiv, primjerice (na primjer), s jedne strane, s druge strane, uostalom, ustvari, zaista, zapravo* i dr.

Nažalost, donesena je pogrešna odluka; **Međutim**, odluku je još uvijek moguće promijeniti; **Naravno**, potrebno je promijeniti neke uvjete; **Na primjer**, moglo bi se produžiti vrijeme isporuke; **Dakle**, pogreška se može ispraviti.

Zarez **se ne piše** ako se iza neke od navedenih riječi nalazi enklitika (*sam, si, je, smo, ste, su; ću, ćeš, će, ćemo ćete, će, bih, bi, bi, bismo, biste, bi...*).

Ipak je presuda oslobađajuća; Zaista smo točno riješili sve zadatke; **Zapravo smo** trebali krenuti na vrijeme.

6. Zarez **se piše** ispred zaključnih veznika: *dakle, stoga, zato*.

Ispunjeni su svi uvjeti, dakle mogli smo započeti s radom; Nisam stigao na vrijeme, stoga sam morao čekati; Sve sam završio u petak, zato mogu mirno spavati.

7. Zarez **se piše** ispred suprotnih veznika: *a, ali, nego, no, već*.

Bio sam prodavatelj, a ne kupac; Ne mislim da na to trebate osobno dolaziti, nego da samo trebate poslati obrazac.

Važno je istaknuti da se zarez ispred veznika *nego, no* i izraza *ne samo* ne piše ako se u rečenici javlja komparativ.

Postigli su više golova nego što je itko očekivao; Ne samo da sam pročitao nego sam i naučio.

Dana 15. lipnja 2016. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

IVAN BOŠKOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u POŽEGI.

**MARTINA ČOZA
MILETIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

MARKO HORVAT
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JURICA KOZINA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
9. svibnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DAVOR KURILIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANDREJ
KUŽELIČKI**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DARKO
MAĐAREVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

LUKA MARČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

SANDRA PAVIČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARKO RAFAJ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

NIKOLA SABLJAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

BORO SAVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANTONIO VEDRIĆ
 Odboren upis na
 sjednici Izvršnog
 odbora 6. lipnja
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZADRU.

**DUBRAVKA
 VIDOVIĆ PEHNEC**
 Odboren upis na
 sjednici Izvršnog
 odbora 6. lipnja
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

PETRA VIŠKOVIĆ
 Odboren upis na
 sjednici Izvršnog
 odbora 6. lipnja
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u PULI.

TIHANA ZELJKO
 Odboren upis na
 sjednici Izvršnog
 odbora 6. lipnja
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

ANTONIO ZUJIĆ
 Odboren upis na
 sjednici Izvršnog
 odbora 6. lipnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

MARKO ŽUNIĆ
 Odboren upis na
 sjednici Izvršnog
 odbora 6. lipnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u RIJECI.

*Predsjednik HOK-a
 Robert Travaš
 s novim članovima*

Dana 6. srpnja 2016. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

IVANA BRZAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA ČELICA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u VARAŽDINU.

MATEA GOSPIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

GORAN ILEJ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27.
lipnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TIN ORAIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**KATARINA
RADNIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MILAN
RADAKOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

VANJA PEH
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 27. lipnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš
s novim članovima*

Tatjana Brkić (1958. – 2016.)

Poštovane kolegice i kolege, dragi prijatelji,

u nedjelju, 26. lipnja ove godine, preminula je naša kolegica Tatjana Brkić. Okupili smo se danas na ovom mjestu da joj odamo počast. Na početku ovog tužnog skupa pozivam vas da joj počast odamo tišinom, minutom šutnje.

Nedavno, 3. ožujka ove godine, nakon radnog dijela sastanka Zbora, stajala sam na ovom mjestu i podsjetila prisutne na profesionalni put kolegice Tatjane Brkić. Uz mali dar i cvijeće, svečano i veselo, obilježili smo njen odlazak u mirovinu, iako je iznos mirovine bio besramno mali. Nije nam zamjerila što smo pogriješili s poklonom. Kupili smo naušnice za probušene uši, a nismo primijetili da ih onda ona ne može nositi. Sa smiješkom je za nekoliko dana otišla izabrati nešto drugo.

Prije tri tjedna na ovom je mjestu stajala Tanja i pjesmom nas, zajedno s ostalim članovima našeg zbora, uvela u godišnju Skupštinu našeg Zbora. Dobro raspoložena, ostala je na druženju nakon Skupštine, razgovarala, smijala se, bilo je zabavno. Upravo je zračila vedrinom i zadovoljstvom. Tada sam je zadnji puta vidjela, vjerujem i neki od vas.

Zato smo vijest o njenoj iznenadnoj, tragičnoj smrti, koja se proširila u ponedjeljak, dočekali s nevjericom, koju je poslije zamijenila neka vrsta ljutnje i bijesa nad takvom sudbinom, a potom tuga zbog njena prerana odlaska.

Dopistite da vas upoznam s nekoliko osnovnih podataka iz njene biografije. Rođena je 16. studenoga 1958. godine u Rijeci, gdje je završila osnovnu školu te potom sušačku Gimnaziju "Mirko Lenac". Nakon mature upisuje Pravni fakultet u Rijeci i diplomira u redovnom roku u svibnju 1982. godine. U listopadu 1983. počinje volontirati na Općinskom sudu u Rijeci, a od kolovoza 1984. nastavlja kao sudački pripravnik u radnom odnosu. Pravosudni ispit položila je u Zagrebu u ožujku 1986., a od 1. srpnja te godine radi na Općinskom sudu u Rijeci kao stručni suradnik u ostavinskoj referadi. Za suca Općinskog suda u Rijeci izabrana je 1. svibnja 1988. godine, te radi u građanskom odjelu sve do 30. srpnja 1996. Odlukom DSV-a Republike Hrvatske nije ponovno imenovana za suca, te joj radni odnos prestaje 30. siječnja 1997. godine. Tada se odlučuje za nastavak karijere u odvjetništvu. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisana je 31. siječnja 1997.

Vjerujem da ćete složiti da joj nije bilo lako doći u naše redove. Većini od nas trebalo je vremena da je prihvatimo. Danas, s dva-desetogodišnjim odmakom, zaista vjerujem da je njena promjena u ophođenju i ponašanju bila iskrena i istinska. Odvjetništvo je promijenilo neke osobine i stvorilo novu, svakako bolju i kvalitetniju osobu.

Svoj poziv odvjetnice obavljala je savjesno i stručno. S kolegama korektna i profesionalna. Kontinuirano je radila na svom dodatnom obrazovanju i usavršavanju, rado je izmjenjivala svoja iskustva i slučajeve iz parnica. Nerijetko je i u ovaj prostor dolazila radi nekog časopisa, članka ili knjige koja joj može pomoći u rješavanju problema njene stranke.

Tanja je redovito dolazila na sva predavanja, ali i na sve sastanke Zbora. Uvijek bi ostajala i nakon završetka službenog dijela. Rado je razgovarala, iznosila svoje stavove, razmjenjivala mišljenja. Kad god je mogla, odlazila je s nama na izlete.

Pripremajući se za ovaj tužni skup, tražila sam i listala snimke s događaja u Zboru proteklih godina. Našla smo puno snimki koje samo potvrđuje da je uvijek bila prisutna, a u radosnim trenucima, u društvu, uvijek sa svojim karakterističnim osmijehom i smijehom. Ipak, u svemu nekako nenametljiva, dajući dovoljno prostora ostalima.

Za mene, a vjerujem i mnoge druge, bilo je iznenađenje da se Tanja među prvima priključila našem malom pjevačkom zboru. I redovito dolazila na probe i nastupe. Vidjelo se da uživa.

Iako vrstan stručnjak, zbog nenaplaćenih potraživanja od svojih i protivnih stranaka, bez obzira na uspjehe u sporu, posljednjih godina sve teže je uspijevala namiriti sve obveze. Jedan od niza odvjetnika u financijskim teškoćama. Nije bilo jednostavno, ali donosi veliku odluku i na koncu prosinca 2015. odlazi u prijevremenu mirovinu. Nakon prodaje stana i povratka u kuću svojih pokojnih roditelja krenula je u novi život, u novi početak.

I takvu je, zadovoljnu, pamtimo. Sve do ove kobne nedjelje, kućanskih poslova na balkonu i nespretnog, nesretnog pada s prvoga kata. Ozljede unutarnjih organa bile su toliko teške, da je sav, izniman trud liječnika, nažalost, bio neuspješan.

Upravo taj iznenadni odlazak, na tako strašan i besmislen način, izazvao je kod većine nas, ne samo tugu, već i gorčinu, i osjećaj nemoći. Nije trebalo još završiti, nije trebalo tako završiti.

Tanja je otišla. U ovim prostorima, na našim izletima i druženjima, u našoj pjesmi, ostat će njen trag i dugo, dugo, dok ima nas, ostat će u našim mislima i našim srcima. Ostat će trag.

(govor Nade Badurine, odvjetnice i predsjednice Riječkog odvjetničkog zbora održan na komemoraciji u prostorijama Riječkog odvjetničkog zbora 30. lipnja 2016. godine)

Miroslav Zenić (1956. – 2016.)

Miroslav Zenić rođen je 23. kolovoza 1956. godine u Zagrebu. Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1980. godine. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 1. veljače 1985. godine, a brisan je osam godina kasnije, 8. rujna 1993. godine.

TOMISLAV MAŠIĆ (1954.-2016.)

Tomislav Mašić rođen je 4. ožujka 1954. godine u Zagrebu. Na Pravnom fakultetu sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1979. godine. U Imenik odvjetnika upisan je 1. siječnja 1986. godine.

“Dragi Tomica,

Dolazeći danas na tvoj pogreb, prolazeći ovim lijepim Prigorjem, prisjetio sam se dana kada sam te 80-tih godina upoznao u tvojoj, tebi tako dragoj Zelini. Od prvog trenutka shvatio sam da se u tebi krije dobar i plemenit čovjek, što nisi skrivao ni obavljajući od 1986. godine svoj vrlo zahtjevan i stresan odvjetnički poziv. I usprkos tom plemenitom pozivu, koji je svakodnevno iziskivao mukotrpan rad s ljudima, iskazao si se kao vrstan pravnik, te si bio i ostao jedan od malobrojnih romantičara u hrvatskom odvjetništvu.

Svojom ljudskom dobrotom i plemenitošću, svesrdno si se davao svojoj obitelji, prijateljima i strankama.

Dragi prijatelju, baveći se savjesno i vrlo stručno odvjetničkim poslom od 1986. godine, uvijek si u svojoj duši ostavljao malo vremena, dijeleći sa svojim prijateljima i kolegama, ljubav prema svojoj domovini Hrvatskoj, svom prigrorskom kraju i popevkama koje si neizmerno volio pjevati. Najdraža od svih ipak ti je bila popevka tvog dragog Prigorca Dragutina Domjanića, KAJ. I zato sa sjetom u duši, potiho i danas u sebi pjevam svom prijatelju Tomici: “Vre tičeki spiju, A šume mučiju, Naj moja popevka zvoni...”

Dragi Tomica, zbog te tvoje ljubavi prema prigrorskim i zagorskim popevkama, s tobom sam proveo svoje najljepše pjevačke trenutke, jer si u te pjesme unosio svoju dušu i ljubav prema Prigorju i Domovini.

Svoju dragu Vanju i dragu Barbaru neizmerno si volio i obožavao, ne skrivajući ni pred kim, ni u jednom trenutku svoju ljubav prema „crnim očima“ i svojoj Barbari.

I u onim teškim bolesničkim vremenima, kao vjernik, strpljivo si, vjerom u Boga, provodio svoje duge bolesničke dane.

Dragi naš Tomica, opraštamo se danas s tobom, a tvoja iskrena ljubav prema Bogu, obitelji i domovini Hrvatskoj, daje nam snagu da se od tebe oprostimo kao vjernici, obitelj, prijatelji i kolege.

Neka ti je laka tvoja hrvatska zemlja koju si neizmerno volio!!!

Doviđenja prijatelju!!!”

*(Govor Antona Palića, odvjetnika u Zagrebu,
na posljednjem ispraćaju Tomislava Mašića na groblju u Sv. Ivanu Zelini 30. srpnja 2016. godine)*

HRVOJ MIŠEĆIĆ (1974.-2016.)

Hrvoj Mišetić rođen je 2. srpnja 1974. godine u Zagrebu. Na Pravnom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 2003. godine. Nakon odvjetničke vježbe koju ju je odradio u odvjetničkom uredu svoga oca, odvjetnika Bosiljka Mišetića, položio je pravosudni ispit te se a tri godine kasnije položio je pravosudni ispit. Dana 2. travnja 2007. upisuje se u Imenik odvjetnika. Posljednji ispraćaj Hrvoja Mišetića održan je 26. kolovoza 2016. godine u Zagrebu.

STJEPAN BIĆAN (1935. - 2016.)

Stjepan Bićan rođen je 1. siječnja 1935. u Udbini. Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1961. Radio je u Studentskom centru Sveučilišta u Zagrebu kao pravni referent, te u tvrtkama Marijan Badel i Turistkomerc, a 5. listopada 1970. upisan je u Imenik odvjetnika. Odvjetničke komore sa sjedištem ureda u Zagrebu. U odvjetništvu je proveo 42 godine, sve do odlaska u mirovinu 31. prosinca 2012. godine.

“Kad odlazi prijatelj... svijet postaje manji...

Danas, kada se - zatečeni preranom smrću našeg prijatelja Stjepana Bićana - opraštamo od njega, teško nalazimo riječi koje bi bile dostojne čovjeka, intelektualca, odvjetnika, ljubitelja i poznavatelja umjetnosti kakav je on bio.

Velika je čast reći - poznavali smo ga, prijateljevali, ostvarivali mnogo projekata kojih je on bio idejni začetnik i srčani borac za njihova ostvarenja. Tih, stalozhen, samozatajan u kontaktima, a prepun žara kada je govorio o svojoj Podravini, značajnim ljudima iz svih područja kulture. Strašću s kojom je pričao, podsjećao je na onoga dječaka koji je s roditeljima došao iz Like u Podravinu koju je zavolio svakim djelićem svoga velikog srca.

Dječak je narastao, postao najbolji odvjetnik među kulturnjacima i najkompetentniji kulturnjak među odvjetnicima, čovjek koji je bio izvrstan poznavatelj podravskog pjesničkog kruga 19. i 20. stoljeća, zaljubljenik u Galovića, veliki prijatelj Paje Kanižaja. Stjepan je svojom toplinom, prijateljstvom, iskrenošću, marljivošću i dobrotom, ostavio dubok i neizbrisiv trag u Društvu Podravec i - iako nas je tjelesno napustio - ostat će s nama u svim ostvarenim idejama o boljem radu Društva, u svakoj toploj riječi, pogledu iz kojeg je zračila ljubav za čovjeka.

Što drugo reći nego - bilo je časno prijateljivati s tobom, dragi naš Stjepane i neka ti je laka hrvatska zemlja koju si toliko volio!”

*(govor Mirka Klinžića, suca istrage Županijskog suda u Zagrebu,
održan na posljednjem ispraćaju odvjetnika Stjepana Bićana 22. kolovoza 2016. godine na zagrebačkom groblju Mirogoj)*